

GELOOF EN ONGELOOF IN DE RAAD VAN JUSTITIE TE GALLE

Hoe rechtzoekenden religie gebruikten als het
middel dat het doel heiligde

Masterscriptie Geschiedenis en Actualiteit
Maaïke van der Linden

Inhoud

Inleiding: Eerwaarde Heeren!	2
De historiografie van het koloniaal recht	4
Methode en brongebruik	10
Hoofdstuk 1 – Systeembeheer	12
Het religieus systeem op Nederlands Sri Lanka	13
Het bestuurlijk systeem op Nederlands Sri Lanka	15
Het juridisch systeem op Nederlands Sri Lanka	18
Hoofdstuk 2 – Strategische overwegingen.....	24
In Rechtszaken	24
In de werkwijze van de Raad van Justitie	28
In het kiezen van de getuigen.....	31
Hoofdstuk 3 – het schaakspel in de rechtszaal.....	42
De opening	42
Het middenspel	47
Het eindspel	52
Conclusie: Geloof en ongelooft in de Raad van Justitie in Galle.....	55
Bibliografie	59
Primaire bronnen.....	59
Secundaire Literatuur.....	59

Inleiding: Eerwaarde Heeren!

In 1771 stond Dadallege Pasquella met haar zeven kinderen voor de leden van de Raad van Justitie in Galle op Nederlands Sri Lanka. Zij dreigde uit een huis gezet te worden omdat zij daar onrechtmatig zou wonen: De man, een Singalees die het huis oorspronkelijk bezat, was overleden. Dadallege en de man hadden weliswaar een relatie, maar waren nooit getrouwd. Daardoor had zij geen recht op de erfenis, waar het huis onder viel. Daarbovenop werden de zeven kinderen die zij met de man zou hebben als buitenechtelijk beschouwd – zij hadden geen recht op de erfenis en dus ook niet op de woning. In de rechtszaal deed zij meerdere malen een beroep op de christelijkheid van de leden van de Raad. Zij en haar kinderen werden namelijk als weduwe en weesjes beschermd door God en het ging tegen die goddelijke bescherming in om hen uit huis te zetten.¹ Of Dadallege daadwerkelijk in deze God geloofde of dat ze er gebruik van maakte om haar kansen te vergroten, is niet met zekerheid te zeggen. Wat haar reden ook was, het aanhalen van God in de rechtszaal zou haar kansen op een goede afloop in ieder geval beïnvloeden.

Het verhaal van Dadallege Pasquella is een voorbeeld van de interactie tussen verschillende religieuze en sociaal-culturele achtergronden in een gekoloniseerd gebied. Interactie tussen groepen met verschillende achtergronden was in Sri Lanka niet nieuw. De historie van Sri Lanka wordt gekenmerkt door een breed palet aan diverse sociaal-culturele en religieuze achtergronden zoals hindoes, boeddhisten en moslims en de komst van de Europeanen diepte deze diversiteit verder uit. Eerst waren het de Portugezen die hun cultuur, religie en instituties naar het eiland brachten en in 1658 nam de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) het stokje over. Deze bouwde voort op de systemen van de Portugezen en implementeerde daarnaast de instituties en culturele of religieuze gewoontes van de

---

¹ Sri Lanka National Archives, Partij 1. VOC archief [hierna afgekort als: SLNA 1/], inv.nr. 6441, fol. 264

Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. In totaal was de VOC een kleine anderhalve eeuw aanwezig op het eiland. Alhoewel de Compagnie slechts de laatste dertig jaar aanwezig was over de gehele kuststrook en het bestuur uit een relatief kleine groep mensen bestond, drukte hun invloed een enorme stempel op het eiland.

Deze stempel is duidelijk zichtbaar wanneer wordt gekeken naar het bestuurlijk systeem op Sri Lanka onder het bewind van de VOC. Waar in de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden de wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende macht van elkaar gescheiden waren, voerde de VOC deze manier van de driemachtenleer niet door in diens koloniën. In deze gebieden waren de wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende macht versmolten met elkaar en waren dezelfde personen werkzaam bij de verschillende takken. Dit zorgde voor spanningen en ongelijkheid in de smeltkroes van culturen op Sri Lanka. De VOC scheidde de bevolking in een categorie VOC en 'niet-VOC'. Personen in dienst van de VOC kregen een speciale behandeling, waaronder hun eigen rechtssysteem.² Het onderscheid tussen VOC en 'niet-VOC' was niet de enige manier waarop ongelijke behandelingen werden toegepast. Doordat op Sri Lanka zoveel verschillende groepen naast elkaar leefden, was het ook mogelijk om onderscheid te maken tussen etniciteit, kaste, beroep, geslacht of religie. De manier waarop dit onderscheid werd gemaakt is terug te zien in de rechtspraak. Dit werd versterkt doordat de VOC van het protestantisme de staatsgodsdienst maakte waardoor religieuze invloeden verweven werden door alle drie de machten. Voor de rechtspraak is dit problematisch omdat deze onpartijdig zou moeten zijn.

De overlap tussen religie en rechtspraak vormt de kern van deze scriptie. Dit zijn twee terreinen die op het eerste gezicht weinig met elkaar te maken lijken te hebben, maar eigenlijk een raakvlak kennen dat tot op heden nog terug te zien is. Het bekendste voorbeeld

---

² Eric Jones, *Wives, slaves, and concubines: a history of the female underclass in Dutch Asia* (DeKalb: Northern Illinois University Press, 2010), 77.

hiervan is in de Verenigde Staten waar in de rechtszaal nog altijd wordt gezworen op de Bijbel, maar hoeveel is deze eed waard als diegene niet gelooft in de God uit de bijbel? Is het mogelijk dat het gebruik van religie in de rechtspraak zorgt voor rechtsongelijkheid?

In koloniale context wordt dit nog eens extra versterkt doordat er al sprake was van ongelijkheid tussen gekoloniseerde en kolonisator. Wat betekende het geloof in dat geval voor de rechtspraak wanneer er zoveel verschillende geloven in hetzelfde gebied zijn? Hoe kan een persoon als geloofwaardig worden gezien wanneer deze vanwege een ander geloof in de verste verte niet overeenkomt met jouw geloof of idee van waarheid? De onderzoeksvraag van deze scriptie is daarom als volgt: Op welke manier zette de rechtzoekenden religie in om hun eigen geloofwaardigheid of die van de tegenpartij te beïnvloeden?

De historiografie van het koloniaal recht

Het stellen van deze vraag betekent dat het onderzoek zich richt op de geschiedenis van het koloniaal recht en rechtsongelijkheid op het gebied van religie. De combinatie van deze twee onderwerpen is nog nauwelijks onderzocht en daardoor geeft dit onderzoek een nieuwe dimensie aan het onderzoeksgebied van koloniale, juridische geschiedenis. Het wetenschappelijk onderzoek naar koloniaal recht is op zichzelf bovendien nog een jong onderzoeksgebied. Eind jaren vijftig van de vorige eeuw werd voor het eerst antropologisch en politicologisch onderzoek gedaan naar juridische geschiedenis in Zuidoost-Azië.³ Het historisch onderzoek over koloniaal recht is een onderdeel van het sociaaljuridisch onderzoeksveld. Dit onderzoeksgebied kent een drietal debatten waar de geschiedenis van het koloniaal recht kan aanhaken.

---

³ Aparna Balachandran, Rashmi Pant, en Bhavani Raman, red., *Iterations of Law*, vol. 1 (Oxford University Press, 2018), 3.

Het eerste debat gaat over rechtspluralisme. Kortgezegd houdt dat in dat er minimaal twee of meer rechtssystemen naast elkaar bestaan in hetzelfde gebied.⁴ Dit kan bijvoorbeeld kerkelijk en seculier recht zijn. Een toonaangevend auteur op dit gebied in combinatie met het kolonialisme is Lauren Benton. Rechtspluralisme in gekoloniseerd gebied hield in dat kolonisten hun eigen rechtssysteem mee naar het gekoloniseerde gebied brachten. In dat gebied bestond vaak al een traditioneel rechtssysteem. Juridische ideeën of praktijken en het juridisch personeel, dat lang niet altijd gespecialiseerd was in het recht, hielden zich niet aan de scheidlijnen die het ene rechtssysteem van het andere scheidde.⁵ Dit rechtspluralisme was in Europa de meest gangbare manier om rechtspraak in koloniale gebieden te organiseren.⁶ In Azië maakten Europeanen aanspraak op zeer weinig grondgebied en was het gerechtelijk bestuur grotendeels beperkt tot het opzetten van een systeem voor geschillen. Hierbij waren leden van kleine gemeenschappen van Europese handelaren en kolonisten betrokken.⁷ Dit betekende niet dat de koloniale rechtbank boven het lokale rechtssysteem stond. Beiden deden aan conflictbemiddeling en het zoeken naar oplossingen. Rechtzoekenden wendden zich tot een van de juridische systemen op basis van hun specifieke behoeften en maatschappelijke positie.⁸

Hoewel het werk van Benton de deur heeft geopend naar een hele nieuwe tak van historisch onderzoek binnen de koloniale geschiedenis, kent deze manier van koloniale rechtsgeschiedenis bestuderen een tekortkoming. Het gros van het onderzoek naar de geschiedenis van het koloniaal recht is namelijk veelal geschreven vanuit een top-down

---

⁴ Griet Vermeesch en Manon van der Heijden, 'The Uses of Justice in Global Perspective, 1600–1900', in *The Uses of Justice in Global Perspective, 1600–1900* (Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge, z.d.), 8.

⁵ Lauren Benton, *Law and colonial cultures: legal regimes in world history, 1400-1900*, Studies in comparative world history (Cambridge, UK; New York, NY: Cambridge University Press, 2002), 8.

⁶ Alicia Schrikker, 'Conflict Resolution, Social Control and Law-Making in Eighteenth-Century Dutch Sri Lanka', in *Exploring the Dutch Empire: agents, networks and institutions, 1600-2000* (London: Bloomsbury, 2015), 238.

⁷ Lauren Benton, 'Colonial Law and Cultural Difference: Jurisdictional Politics and the Formation of the Colonial State', *Comparative Studies in Society and History* 41, nr. 03 (juli 1999): 575.

⁸ Dries Lyna en Alicia Schrikker, 'Threads of the legal web', in *The uses of justice in global perspective, 1600-1900* (Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge, 2019), 44.

benadering. Hierbij werd voornamelijk gebruik gemaakt van bronnen als wetgeving, officiële correspondentie en regeringsprocedures. Het probleem met dit soort bronnen is dat zij geen inzicht geven in de feitelijke werking van de rechtbanken omdat de rechtspraak in theorie neutraal is.⁹ Ondanks dat deze bronnen inzicht geven in de complexe interactie tussen verschillende rechtssystemen, blijft de interactie tussen personen uit. Dit is het tweede historiografisch debat en dat gaat om wie het recht gebruikte en op welke manier. Het gaat hierbij om de manier waarop het gewone volk het recht in zijn of haar voordeel gebruikte. Doordat er sprake van overlap was tussen de verschillende rechtssystemen, wisten de gewone burgers welke juridische opties hen ter beschikking stonden. Ze konden de consequenties die aan elk van deze opties verbonden waren afwegen en ze de gunstigste optie kiezen.¹⁰

Dit sluit aan bij wat Martin Dinges *Justiznutzung* noemt. De juridische geschiedenis wordt in dit geval van onderaf onderzocht. Voornamelijk het strafrecht werd van bovenaf bestudeerd, terwijl het onderaf bestuderen een veel genuanceerder beeld geeft. Er zijn twee belangrijke argumenten voor het toepassen van laatstgenoemde methode. Ten eerste dat de soorten misdaad die door de rechtbanken werden behandeld en de soorten mensen die door de rechtbanken werden vervolgd, zowel werden bepaald door de autoriteiten als door de bevolking. Het tweede argument is dat de vele verschillende gerechtelijke opties en buitengerechtelijke vormen van conflictoplossing die bestonden, suggereerden dat de rechtbank slechts een van de vele opties was die voor gewone mensen beschikbaar waren.¹¹ Inmiddels verschuift, binnen onderzoek naar het koloniale recht, de focus steeds meer van een beschrijvende focus op wet- en regelgeving naar een meer dynamisch perspectief op het

---

⁹ Nadeera Rupesinghe, 'Negotiating Custom: A History of the Galle Landraad (1740-96)' (Universiteit Leiden, 2016) 1.

¹⁰ The uses of justice in global perspective 5

¹¹ Vermeesch en Heijden, 'The Uses of Justice in Global Perspective, 1600–1900', 3,4.

gebruik van juridische instituties als middel van controle door de kolonisator en weerstand vanuit de gekoloniseerde.¹²

In het verlengde van hoe het recht werd gebruikt, ligt het derde debat: wie er toegang had tot recht. Regelmatig werden zaken buiten de rechtszaal opgelost. Dit zou kunnen komen door de prijs die het proces had en de ondoordringbaarheid van rechtsmiddelen, waardoor een dagvaarding van de tegenpartij krachtiger en effectiever was in het afdwingen van een schikking.¹³ Door op deze nieuwe manier naar de rechtspraak te kijken, is duidelijk geworden dat de rechtspraak helemaal niet zo neutraal was. Uit onderzoek van Elwin Hofman bleek dat de vraagstelling bij verhoren werd aangepast aan de verdachte. Dit gebeurde op het gebied van klasse, gender of religieuze achtergrond.¹⁴ Wat hieruit blijkt is dat het rechterlijk systeem weliswaar in theorie onpartijdig is, maar dat beklaagden of ondervraagden door een andere vraagstelling geen gelijke behandeling kregen. Dit onderzoek zorgt ervoor dat het religieuze aspect interessant is om te onderzoeken in combinatie met het juridische aspect. Doordat het ene geloof boven de andere werd verheven, is er sprake van een ongelijke machtsbalans. Het koloniale aspect geeft hierbij een extra dimensie, omdat de oorspronkelijke bewoners van koloniale gebieden door de kolonisator veelal als inferieur werden beschouwd.

Wat juridische geschiedenis betreft, is het koloniale recht in Nederlandse overzeese gebieden in mindere mate onderzocht dan andere imperiale gebieden.¹⁵ Het onderzoek rond rechtsongelijkheid in Nederlands Sri Lanka staat daardoor nog in de kinderschoenen wat ruimte biedt voor onderzoek. Om deze reden wordt Sri Lanka als casus gebruikt in deze scriptie. Sri Lanka trok namelijk vanwege de gunstige ligging in de oceaan al eeuwen

---

¹² Lyna en Schrikker, 'Threads of the legal web', 43.

¹³ Vermeesch en Heijden, 'The Uses of Justice in Global Perspective, 1600–1900', 7.

¹⁴ Elwin Hofman, 'Illusory Equality: Social Status in French Criminal Interrogations, 1750-1850', onder redactie van Hofman en Verhoeven, *Crime, History & Society*, nr. Cultures of Interrogation in the Long Eighteenth Century (z.d.): 10.

¹⁵ Lyna en Schrikker, 'Threads of the legal web', 43.

handelaren en immigranten uit Zuid-India aan voordat de Portugezen en Nederlanders het eiland koloniseerden.¹⁶ Al deze verschillende culturen hadden namelijk hun eigen vormen van rechtspraak en ideeën omtrent waarheid. Onderzoek naar de juridische bronnen van het achttiende-eeuwse Sri Lanka kan volgens Nadeera Rupesinghe niet alleen bijdragen aan begrip van de complexe manieren waarop deze verschillende rechtssystemen elkaar kruisten, maar ook in bredere zin aan de reflectie over de interactie tussen Europees kolonialisme met niet-westerse praktijken en ideeën.¹⁷ Hierdoor sluit dit onderzoek aan bij het bredere debat over rechtsgeschiedenis vanuit een top-down benadering. Daarnaast was het achttiende-eeuwse Sri Lanka een enorme smeltkroes aan verschillende geloofsovertuigingen en culturen. Daarom is het interessant om juist in dit gebied te kijken naar welke religieuze achtergrond de rechtzoekenden en hun getuigen hadden om vervolgens in te kunnen gaan op hoe de VOC hiermee omging.

Het rechtssysteem dat de VOC implementeerde in Sri Lanka bestond uit drie verschillende rechtbanken die alle drie een andere taak hadden: de Civiele Raad, de Landraad en de Raad van Justitie. De Civiele Raad behandelde zaken waarbij inwoners van de steden (inclusief de lokale bevolking) betrokken waren en de huwelijkskwesties van christenen, terwijl de Landraad vooral recht sprak in en over gebieden buiten de stad. Zowel de Landraad als de Civiele Raad waren bedoeld om de Raad van Justitie te ontlasten. Laatst genoemde ontfermde over strafrecht en civiele zaken die gingen om een bedrag van meer dan 120 rijksdaalders. Daarnaast kon men terecht bij de Raad van Justitie om in hoger beroep te gaan. Zaken die onder de bevoegdheden van inlandse hoofden vielen, werden niet behandeld door de Raad van Justitie. Colombo, Galle en Jaffna hadden alle drie een Raad van Justitie, omdat deze steden de kern vormden van Nederlands Sri Lanka. Zaken die plaatsvonden in de Raad

---

¹⁶ Alicia Schrikker, *Dutch and British colonial intervention in Sri Lanka, 1780-1815: expansion and reform*, TANAP monographs on the history of Asian-European interaction, v. 7 (Leiden; Boston: Brill, 2007), 17.

¹⁷ Nadeera Rupesinghe, 'Do You Know the Ninth Commandment? Tensions of the Oath in Dutch Colonial Sri Lanka', *Comparative Legal History* 7, nr. 1 (2 januari 2019): 39, 40.

van Justitie in Galle en Jaffna konden in hoger beroep bij de Raad van Justitie in Colombo. Wanneer een zaak ging om meer dan driehonderd rijksdaalders werd deze ook behandeld in Colombo. De allerhoogste rechtbank was de Raad van Justitie in Batavia. Men kon hier in hoger beroep als de Raad van Justitie in Colombo de uitspraak had verworpen.¹⁸

Binnen de casus Sri Lanka is de Raad van Justitie in Galle gekozen om het onderzoek verder op toe te spitsen. De reden om voor Galle te kiezen is omdat Galle als eerste werd veroverd door de VOC. Nog voordat de Compagnie de rest van de kuststrook had veroverd, deed de stad al dienst als een van de belangrijkste exporthavens in Azië. Galle was daardoor een van de drie belangrijkste steden voor de VOC op Nederlands Sri Lanka. Lodewijk Wagenaar schreef zijn proefschrift over deze stad die qua bestuur net iets anders in elkaar zat dan de andere grote steden op Nederlands Sri Lanka. Nadeera Rupesinghe schreef haar proefschrift over de Landraad in Galle. Hierdoor is er wat betreft de Raad van Justitie nog ruimte voor onderzoek terwijl het werk van Rupesinghe en Lodewijk Wagenaar voldoende context biedt voor de stad Galle. Ondanks dat de Raad van Justitie in Galle in eerste instantie was opgezet als rechtbank voor Europese scheepslieden en VOC-personeel, omvatten deze groepen slechts een klein deel van de personen die hun recht zochten bij de Raad. Ook vonden ook inlandse bewoners hun weg naar de rechtbank.¹⁹ De Raad van Justitie is de hoogste rechtbank in het gebied, waardoor het interessant is te kijken naar de verschillende achtergronden van de mensen die de weg naar deze rechtbank vonden.

Het is niet de bedoeling om de waarheid in de bestudeerde zaken te vinden of om de zaken op te lossen. Rechtszaken onthullen namelijk veel grotere sociale waarheden waarin het macrosysteem van macht en waarden wordt uitgedaagd. Van de acties die door de

---

¹⁸ Lodewijk Wagenaar, *Galle, VOC-vestiging in Ceylon: beschrijving van een koloniale samenleving aan de vooravond van de Singalese opstand tegen het Nederlandse gezag, 1760* (Amsterdam: Bataafsche Leeuw, 1994), 141; Rupesinghe, 'Negotiating Custom: A History of the Galle Landraad (1740-96)', 26.

¹⁹ Dries Lyna, 'Customs from the other Shore. Dutch civil courts and Cross (cultural) Examinations in 18th-century Sri Lanka', *Crime, History & Society*, nr. Cultures of Interrogation in the Long Eighteenth Century (z.d.): 7.

rechtbanken worden ondernomen tot de strategieën die door de beklaagden worden gebruikt, is er sprake van een onderliggend sociaal-cultureel systeem.²⁰ De bedoeling van deze scriptie is om de wisselwerking tussen religie en rechtspraak te illustreren. De vraag is op welke manier en wat dit doet met de geloofwaardigheid van de persoon, als deze bij voorbaat al als inferieur werd beschouwd. Een zoektocht naar de waarheid, terwijl de ondervraagde bij voorbaat al ongeloofwaardig was omdat diegene een ander geloof aanhing dan de rechtbank.

Methode en brongebruik

Allereest wordt in het eerste deel de context van het Nederlands Sri Lankaanse rechtssysteem geschetst. Vervolgens wordt er in het tweede deel dieper ingegaan op de procesboeken. Er wordt in kaart gebracht waar de rechtszaken over gingen en hoe het proces in werking ging. Hierdoor kan vervolgens dieper ingegaan worden op de rechtszaken en op de manier waarop de geloofwaardigheid van de getuigen door de rechtbank en de tegenpartij in twijfel werd getrokken. Om dit te kunnen analyseren wordt een aantal rechtszaken uit de periode van 1729 tot 1781 behandeld. Het gaat hierbij om de procesboeken van rechtszaken uit de Raad van Justitie in Galle. Alle zaken zijn van civielrechtelijke aard en gaan daardoor over geschillen tussen burgers. De keuze om civiele zaken te gebruiken is gemaakt omdat hierin duidelijk wordt hoe de onderlinge verhoudingen tussen de bevolking lagen, in plaats van de verhouding tussen de bevolking en de staat. De VOC diende in deze zaken als onpartijdige scheidsrechter. Op deze manier kan de interactie tussen deze groepen en de koloniale rechtbank worden onderzocht. Hierdoor kan er gekeken worden naar hoe de partijen elkaars geloofwaardigheid in twijfel probeerden te trekken en de VOC naar hun kant te krijgen. De procesboeken zijn weliswaar officiële juridische documenten vanuit de VOC

---

²⁰ Jones, *Wives, slaves, and concubines*, 25.

maar bevatten ondervragingen en verzoeken van rechtzoekenden. Hierdoor zijn het verslagen van gesprekken die hebben plaatsgevonden met de lokale bevolking en geven deze bronnen een inkijkje in hoe de interactie tussen de partijen en de rechtbank eruitzag

Om de wisselwerking tussen religie en rechtspraak goed te kunnen illustreren wordt er vooral gekeken naar de ondervragingen van de getuigen in de rechtszaken. De keuze voor ondervragingen is gemaakt omdat zij veel inzicht kunnen geven in de manier waarop personen in de rechtszaal al dan niet verschillende behandelingen kregen. Zowel de vragen als de antwoorden zijn van belang voor het onderzoek. Wat belangrijk is om te realiseren bij het gebruik van deze bronnen is dat de antwoorden later zijn uitgewerkt aan de hand van aantekeningen in de marge. De antwoorden die in de marge zijn opgeschreven zijn dus geen letterlijke weergave van het gesprek. Dit komt mede doordat sommige getuigen geen Nederlands spraken waardoor hun antwoorden vertaald werden door een tolk. Daarnaast is er een kans dat niet alles even goed leesbaar is en er wellicht informatie ontbreekt of kunnen er afkortingen gebruikt worden die misschien niet meer te herleiden zijn. Dat gezegd hebbende, is de meerwaarde van het gebruik van deze bronnen dat zowel de procureur als de ondervraagde aan het woord is en zijn daardoor beter te gebruiken bij het bottom-up perspectief dat in deze scriptie wordt gebruikt.

Hoofdstuk 1 – Systeembeheer

Het was 1658 toen de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) de Portugezen verdreef uit het zuidwesten van Ceylon, het huidige Sri Lanka. Alhoewel de Republiek der Zevende Verenigde Nederlanden en het Sri Lankaanse koninkrijk Kandy gezamenlijk als doel hadden om het eiland te bevrijden van de Portugezen, eindigde deze samenwerking ten nadele van de koning van Kandy. In plaats van Portugal werd de Republiek de nieuwe bezetter. Het resultaat hiervan was dat de VOC handelsmonopolie op de kaneelgebieden kreeg, maar daar bleef het niet bij. Waar de compagnie eerst alleen de zuidelijke en noordelijke kustgebieden bezette, veroverde de VOC in 1766 de soevereine rechten over de gehele kuststrook. Hier bleef zij besturen tot 1796 en het gebied door een oorlog met Engeland werd overgedragen aan de Engelsen.²¹

De manier waarop de Compagnie de kuststrook van Sri Lanka bestuurde was uitzonderlijk voor de organisatie. Over het algemeen bestonden de vestigingen van de VOC in Azië uit handelskantoren waar met toestemming van de lokale overheid producten werden ingekocht en handel werd gedreven. Dit neemt niet weg dat de VOC in deze gebieden ook oorlog voerde, verdragen sloot of fiscale en juridische administratieve regimes handhaafde.²² Op Sri Lanka fungeerde de Compagnie niet alleen als handelsmaatschappij maar bestuurde zij de lokale bevolking als een overheid.²³ De belangrijkste plekken waren Jaffna in het noorden van het eiland, Galle in het zuiden en Colombo in het zuidwesten. Door de ligging aan het water en de daardoor goede bereikbaarheid pasten deze plekken het beste in de praktische en financieel gunstige strategie van de Compagnie.

---

²¹ Wagenaar, *Galle, VOC-vestiging in Ceylon*, 13–15.

²² Rupesinghe, 'Negotiating Custom: A History of the Galle Landraad (1740-96)', 17.

²³ Wagenaar, *Galle, VOC-vestiging in Ceylon*, 7.

Het religieus systeem op Nederlands Sri Lanka

De Compagnie handhaafde een strakke politieke en sociale discipline over de gebieden die ze hadden veroverd van de Portugezen. Dit deden ze niet alleen op militair vlak maar ook door het bekeren van de lokale bevolking tot het protestantse christendom.²⁴ Bekering tot een bepaalde religie was niet nieuw in Sri Lanka waar sinds jaar en dag verschillende religieuze groepen naast elkaar leefden. Voor de Europese overheersing bestond er namelijk een kastensysteem op het eiland dat werd beïnvloed door het boeddhisme. Boeddhistische monniken leerden jonge monniken en jongens van de hogere kasten om religieuze doctrines uit het hoofd te leren, boeddhistische teksten in verschillende talen te lezen en in het zand of op palmbladeren te schrijven. Door de komst van de Portugezen werd vervolgens het katholicisme op het eiland geïntroduceerd. Ondanks dat de oorspronkelijke bewoners van het eiland wellicht niet zo betrokken bij het katholicisme waren als de Portugezen wilden, bevatte het geloof wel een bepaalde mate van herkenning voor de Singalezen. Doordat het boeddhisme op Sri Lanka was beïnvloed door het hindoeïsme, in de zin van het ceremonieel afleggen van geloften en aanbedding van relikwieën en afbeeldingen, waren er bepaalde raakvlakken met het katholieke geloof.²⁵

De komst van de VOC zorgde ervoor dat de bewoners van het eiland kennis maakten met het protestantse geloof. Dit geloof is veel soberder dan het katholieke en had daardoor minder herkenbare elementen voor de lokale bevolking. De Nederlanders zetten daarom het protestantse geloof op een andere manier in. Om de loyaliteit van de lokale bevolking van het eiland te winnen en te behouden, gebruikten predikanten bijvoorbeeld de mogelijkheid tot

---

²⁴ John Clifford Holt e.a., *The Sri Lanka Reader: History, Culture, Politics*, 2011, 189.

²⁵ Rupesinghe, 'Negotiating Custom: A History of the Galle Landraad (1740-96)', 25.

welvaart als lokmiddel voor bekering tot het protestantisme.²⁶ Daarnaast werden met name kinderen gebruikt om het protestantse geloof over te brengen naar de lokale gemeenschap, stelt Bente de Leede. De VOC bouwde dorpsscholen waar kinderen verplicht naartoe moesten gaan en waar zij leerden over het geloof. Deze scholen waren niet ingesteld om een kloof te slaan tussen ouders en hun kinderen – het doel was om kinderen het protestantisme te laten overbrengen naar de gemeenschap. De dorpselite kreeg de opdracht hun kinderen naar de scholen te sturen om zo hun trouw aan de Compagnie te tonen.²⁷

De combinatie tussen educatie en religie creëerde een onstabiele machtsbalans met als resultaat dat er geen duidelijk onderscheid tussen kerk en staat was. Wanneer kinderen bijvoorbeeld niet deze scholen gingen, werd dit gezien als vorm van verzet tegenover de koloniale macht. Het schoolsysteem vertegenwoordigde daardoor een vorm van koloniale dwang die het voor de lokale bevolking onmogelijk maakte om de macht van de Compagnie te onderscheiden van die van de Kerk.²⁸ Dit werd versterkt doordat zaken die in principe onder kerkelijk gezag vielen, plaats vonden volgens door de Compagnie goedgekeurde reglementen.²⁹ Via de kerk legden de Nederlanders de inlandse bevolking nieuwe morele en culturele repertoires op, zoals het christelijk huwelijk, de doop en de hervormde eredienst. Desondanks bleef de angst bestaan dat het katholieke deel van de bevolking loyaal bleef aan de Portugezen en de boeddhisten aan de koning van Kandy. De VOC verbood daarom het belijden van het katholieke en boeddhistische geloof.³⁰ Katholieken werden gezien als politiek gevaar en werden openlijk tegengewerkt. Bij boeddhisten en hindoes was dit in

---

²⁶ Holt e.a., *The Sri Lanka Reader*, 190; B. M. de Leede, 'Children Between Company and Church: Subject-Making in Dutch Colonial Sri Lanka, c. 1650-1790', *BMGN: Low Countries Historical Review* 135, nr. 3-4 (12 november 2020): 108, 109.

²⁷ Children between company and church 116

²⁸ Leede, 'Children Between Company and Church', 123, 124.

²⁹ Wagenaar, *Galle, VOC-vestiging in Ceylon*, 91.

³⁰ Leede, 'Children Between Company and Church', 113, 121.

mindere mate het geval. Dit staat in schril contrast met de Republiek waar het katholicisme getolereerd werd, zij het niet openlijk in het zicht gebeurde.³¹

Het bestuurlijk systeem op Nederlands Sri Lanka

De dunne scheiding tussen kerk en staat was niet de enige manier waarop de VOC invloed uitoefende op het eiland. De focus van de VOC op het eiland veranderde van een slechts economische visie naar een bestuurlijke. De Compagnie bezette namelijk een relatief groot stuk land met een kleine groep mensen. Dit kon een reden zijn voor de overlap tussen de machtsgebieden, maar was mogelijk ook een verklaring waarom de Compagnie de lokale bestuurscultuur deels in stand hield. Het Portugese systeem van indirecte heerschappij, op zijn beurt weer gebaseerd op het lokale bestuurssysteem die voor de komst van de Europeanen al bestond, werd grotendeels overgenomen door de Nederlanders.³² De lokale bestuurscultuur stond uit een strikt hiërarchisch kastensysteem dat was ingedeeld op beroep zoals vissers, kalkbranders of zilversmeden. Dit betekende niet dat iedereen in bijvoorbeeld de kaste van de zilversmeden het beroep van zilversmid uitoefende. Bij de Singalese kasten stond de hoofdman bovenaan, daaronder de lascorijnen die dienst deden als bewakers, daaronder zaten de naindes. Zij maakten meestal het grootste deel van de groep uit en verrichtten taken zoals wegreparatie, irrigatie en algemene bouwactiviteiten.³³ Een bepaalde kaste genaamd de *Goygama*, een landbouwkaste, bestond voornamelijk uit boeddhisten die zich, tenminste voor juridische en administratieve doeleinden, onder het bewind van de

---

³¹ Wagenaar, *Galle, VOC-vestiging in Ceylon*, 90.

³² Schrikker, *Dutch and British colonial intervention in Sri Lanka, 1780-1815*, 32.

³³ *Ibidem*, 17.

Portugezen en later de Nederlanders bekeerden tot het christendom. Hierdoor hadden zij de meeste invloed op het eiland.³⁴

Onder de VOC kende het bestuurlijk vlak van het Sri Lanka van de achttiende eeuw een hiërarchisch systeem. De structuur van de drie grote steden was ongeveer hetzelfde maar omdat deze scriptie zich focust op de stad Galle wordt deze uitgelicht. De regering van Galle bestond uit twee delen. De eerste was de superstructuur van de VOC, die uitsluitend bestond uit Europese ambtenaren in dienst van de Compagnie. De tweede bestond uit inlandse ambtenaren of hoofdmannen die uit de hoogste kasten waren gerekruteerd. In Galle was een samenstelling van diverse achtergronden werkzaam in de hogere rangen, wat Galle een uitzondering op de andere grote steden Colombo en Jaffna maakt. In hoeverre de Nederlanders zich inmengden met de lokale bevolking had voornamelijk te maken met het economisch belang. Wel ontstond er in de stad een gemengde bevolkingsgroep die van Europees-Aziatische afkomst was en verscheidene civiele functies vervulde. Gemengde huwelijken waren geen uitzondering maar vormden ook geen meerderheid.³⁵

Hoewel er officieel een strikt onderscheid was tussen de civiele en militaire instellingen op het eiland, was er in de praktijk enige overlap tussen de twee. Aan het hoofd van het dagelijks bestuur van de stad Galle stond de commandant die werd bijgestaan door een politieke raad.³⁶ De commandant had zowel civiel als militair gezag en werd bijgestaan door een Raad van Politiek, samengesteld uit de belangrijkste afdelingshoofden in de stad. Daarnaast was de commandant het hoofd van de Raad van Justitie, de hoogste rechterlijke instantie, waar verderop in dit hoofdstuk en in het tweede deel uitgebreider op in zal worden

---

³⁴ Nadeera Rupesinghe, 'Facing the law in eighteenth-century Galle', in *The Uses of Justice in Global Perspective, 1600–1900* (Routledge, 2019), 59.

³⁵ Schrikker, *Dutch and British colonial intervention in Sri Lanka, 1780-1815*, 33, 41; Wagenaar, *Galle, VOC-vestiging in Ceylon*, 46.

³⁶ Schrikker, *Dutch and British colonial intervention in Sri Lanka, 1780-1815*, 41, 42.

gegaan. De commandant bracht verslag uit aan de gouverneur in Colombo, die besliste over het volledige Nederlandse grondgebied op het eiland.³⁷

Op papier vertegenwoordigde Nederlands Sri Lanka een duidelijke en ordelijke soevereine staat die gevormd was door een georganiseerd juridisch bestuur. Het is volgens Alicia Schrikker de vraag of de Nederlandse overheersing inderdaad zo werd ervaren. Ze verwijst hierin naar Lauren Benton. Die stelt namelijk dat de soevereiniteit in koloniale gebieden chaotisch was en er vaak verschillende, overlappende vormen van soevereiniteit waren. Bovendien moet soevereiniteit worden opgevat als een langetermijnproces van interventie en betrokkenheid waarin juridische instellingen een belangrijke rol speelden, en niet als een direct resultaat van specifieke gebeurtenissen en politieke onderhandelingen.³⁸ Afgaande op wat hierboven is geschreven, was er in Nederlands Sri Lanka inderdaad sprake van wanorde. De lokale bestuurscultuur werd deels in stand gehouden en daarnaast was er veel overlap tussen verschillende machtsgebieden.

Naast het kastenstelsel was er namelijk nog een andere manier waarop de VOC het lokale bestuursstelsel deels in stand hield. Dit was door het gebruik van de *ola*. De *ola* was een op palmblad geschreven brief in het Singalees die registraties van stukken land bevatte. Lokale dorpschoude moesten deze registraties goedkeuren en ondertekenen, waardoor de *ola*'s kostbaar bezit waren. Dit soort praktijken werden opgevolgd door de VOC. Al vanaf het begin van haar aanwezigheid schonk zij stukken land aan loyale onderdanen met als doel hen aan de Compagnie te verbinden. Op kleine stukjes papier die ondertekend werden door de gouverneur, werd geschreven om welk land het ging, wie de eigenaar was en de reden waarom de persoon het land kreeg. De stukken land werden voornamelijk toegekend aan Europeanen, loyale lokale families of inlandse bewoners met een bestuurlijke of militaire

---

³⁷ Rupesinghe, 'Negotiating Custom: A History of the Galle Landraad (1740-96)', 26.

³⁸ Schrikker, 'Conflict Resolution, Social Control and Law-Making in Eighteenth-Century Dutch Sri Lanka', 230.

functie in ruil voor hun diensten. De ola is hierdoor een voorbeeld van de manier waarop de VOC onderdelen van traditionele systemen omvormde tot een manier die gunstig voor haar was. In eerste instantie wilde de Compagnie de traditionele ola vervangen door papier, maar dit kon zij niet bewerkstelligen. De Singalese bevolking bleef de ola gebruiken om grondbezit vast te leggen. In plaats daarvan werden de ola's daarom vertaald naar het Nederlands, overgeschreven op papier en voorzien van een datum waardoor het voor de Compagnie een officieel document werd.³⁹ Hierdoor kon de ola bijvoorbeeld gebruikt worden als bewijs in de koloniale rechtbank.

Het juridisch systeem op Nederlands Sri Lanka

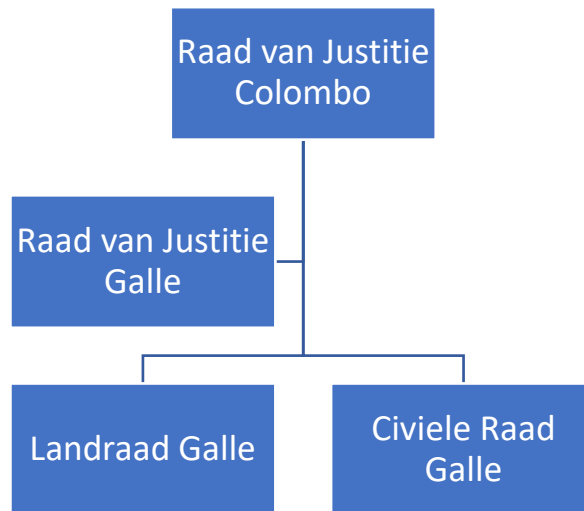
Leven met de Nederlanders betekende op juridisch vlak een oplegging van het Nederlandse rechtsapparaat. Zo gebruikte de Raad het Romeins-Nederlandse procesrecht en schriftelijke processen in de Nederlandse taal die nieuw waren voor de lokale bevolking. Tegelijkertijd opende de institutionele en procedurele opzet mogelijkheden voor onderhandeling zoals het gebruik van de ola illustreert.⁴⁰ De ola laat zien dat er op bestuurskundig gebied traditionele vormen van bestuur naast die van de VOC konden bestaan of door het systeem van de VOC werden verweven. Zo ook op het gebied van de rechtsspraak. Het rechtssysteem kende wel een bepaalde hiërarchie wat hieronder in een schema uiteen is gezet.

---

³⁹ Dries Lyna en Luc Bulten, 'Material pluralism and colonial bureaucracies. Palm leaf deeds and land grants in colonial Sri Lanka, 1680-1795', *Law and History Review*, 2022, 8, 12, 18, 19-21.

⁴⁰ Rupesinghe, 'Facing the law in eighteenth-century Galle', 58; Alicia Schrikker en Kate J. Ekama, 'Through the lens of slavery: Dutch Sri Lanka in the eighteenth century', in *Sri Lanka at the Crossroads of History*, onder redactie van Zoltán Biedermann en Alan Strathern (UCL Press, 2017), 185.

Figuur 1: Schematische weergave rechtbanken Galle

In het achttiende-eeuwse Nederlands Sri Lanka was er geen sprake van uniformiteit wat betreft het rechtsstelsel; de werkwijze van de lokale rechtbanken verschilden afhankelijk van het soort gebied waar zij zich bevonden.⁴¹ Mogelijk had dit te maken met verschillende soorten rechtszaken. Zo had iemand die in de stad woonde andere redenen om naar de rechtbank te stappen dan iemand die op het platteland woonde. Dit neemt niet weg dat er bepaalde richtlijnen waren wat betreft het recht. De *Statuten van Batavia* bevatte regels over het recht voor de VOC in Azië. Deze statuten waren gebaseerd op het Rooms-Hollands recht en golden voor iedereen die voor de door de VOC opgezette rechtbanken moest verschijnen, ongeacht de achtergrond van de persoon. Dit betekende dat op iedereen de koloniale wet universeel van toepassing was. Singalezen kregen dus dezelfde behandeling als Europeanen.⁴² De statuten bepaalden wat als crimineel gedrag werd beschouwd en stelden een hiërarchie van dergelijk gedrag vast door hun gradatie van straffen.⁴³ Waar het strafrecht op achttiende-eeuws Nederlands Sri Lanka voornamelijk uitging van het Nederlands moraal,

⁴¹ Schrikker, 'Conflict Resolution, Social Control and Law-Making in Eighteenth-Century Dutch Sri Lanka', 237, 238.

⁴² Jones, *Wives, slaves, and concubines*, 148.

⁴³ Schrikker- Social control and law-making in Sri Lanka 232

lag dit bij civiele recht anders en waren er aangepaste wetten nodig. Naast de *Statuten van Batavia* werd er daarom gebruik gemaakt van wetten en regels die specifiek afgestemd waren op de lokale situatie van een gebied. Deze waren gebaseerd op de traditionele wetgeving. Bij dit soort zaken trad de VOC voornamelijk op als scheidsrechter. Het Rooms-Hollands recht kon dus tot zekere hoogte aangepast worden aan de plaatselijke behoeften en omstandigheden.⁴⁴

Het rechtssysteem op Nederlands Sri Lanka bestond dus uit twee delen die tot op zekere hoogte tegenstrijdig zijn. Enerzijds waren er de statuten die de rechtspraak centraliseerden en anderzijds werden er aangepaste wetten per gebied gebruikt.⁴⁵ Het is hierbij, net als op het gebied van religie, belangrijk te beseffen dat de Nederlanders het Rooms-Hollands recht implementeerden in een Sri Lanka dat al door verschillende, in dit geval juridische, invloeden gevormd was. Naast de wetten die de Portugezen al hadden geïntroduceerd, waren er voor het gebruik van het Rooms-Hollands recht zeven vormen van traditionele rechtspraak. De zeven vormen van traditionele rechtspraak waren: (1) hindoeïstische wetten en gebruiken, (2) canonieke geschriften, praktijken en rituelen van het boeddhisme, (3) Sakyan- en Mauryan-gebruiken, (4) Pera Sirit (voormalige of onheuglijke gebruiken), (5) Kula Sirit (gebruiken van clans en kasten), (6) Gam Sirit (gebruiken die voornamelijk verband houden met grondbezit in dorpen) en tot slot (7) Zuid-Indiase gebruiken.⁴⁶ Ondanks dat nooit onderzocht is wat deze vormen van rechtspraak precies inhielden, is het mogelijk dat deze vormen van rechtspraak meespeelden wanneer er werd gekeken naar de plaatselijke behoeften en omstandigheden. Het proces van wetgeving in Nederlands Sri Lanka moet daarom niet alleen worden begrepen als een verticaal proces van

---

⁴⁴ Schrikker, 'Conflict Resolution, Social Control and Law-Making in Eighteenth-Century Dutch Sri Lanka', 232, 235.

⁴⁵ Rupesinghe, 'Negotiating Custom: A History of the Galle Landraad (1740-96)', 5.

⁴⁶ Rupesinghe, 25, 40.

interactie van onderaf en van bovenaf, maar ook als een horizontaal proces waarbij verschillende normatieve instellingen tegelijkertijd werkzaam waren in de sociale, culturele en religieuze sfeer.⁴⁷

Dat er traditionele vormen van rechtspraak werden meegenomen in de VOC rechtbank betekende niet dat de Compagnie haar eigen gedachtengoed niet aan de bevolking oplegde. Een van de manieren waarop dit werd gedaan was religie. Nadeera Rupesinghe stelt in het artikel *Do you know the ninth commandment?* dat religie degelijk een rol speelde in de rechtbank. Wanneer getuigen verhoord werden, werd hen gevraagd het negende gebod te noemen (U zult geen valse getuigenis spreken tegen uw naaste). Lang niet iedereen kon het gebod noemen terwijl de getuigen toch veelal verklaarden christen te zijn.⁴⁸ Het negende gebod weerhield de lokale bevolking niet van het ondernemen van juridische stappen in de VOC-rechtbank. Uit de vele zaken in de archieven van Landraad in Galle blijkt dat er een groep mensen was die de rechtbank in hun eigen belang gebruikte en zich daarbij, althans tot op zekere hoogte, aan de compagnie onderwierp.

Hierdoor was de VOC-rechtbank niet alleen een functionele rechtbank in dienst van de landadministratie, maar had deze als het ware de taak steun te werven voor het Nederlandse regime. De Nederlanders consolideerden hun legitimiteit door de rechtbank toegankelijk te maken voor alle inwoners en door lokale mechanismen voor conflictoplossing op te nemen in de Nederlandse juridische hiërarchie. Ondanks dat de Raad van Justitie een VOC rechtbank was en de leden van de Raad vrijwel allemaal lid waren van de Compagnie, waren zij niet de enige die hun recht kwamen halen bij de Raad van Justitie. De inlandse bevolking gebruikte op hun beurt de rechtbank als alternatief bij conflictoplossing maar desondanks zal dit hebben bijgedragen aan het Nederlandse gezag in de regio.⁴⁹

---

⁴⁷ Lyna en Schrikker, 'Threads of the legal web', 45.

⁴⁸ Rupesinghe, 'Do You Know the Ninth Commandment?', 37, 56.

⁴⁹ Schrikker, 'Conflict Resolution, Social Control and Law-Making in Eighteenth-Century Dutch Sri Lanka', 231, 240.

De rechtbanken fungeerden als instrumenten van conflictoplossing, sociale controle en wetgeving en dienden als zodanig de belangen van de VOC. De scheidslijn tussen de rechterlijke en de uitvoerende macht was daardoor dun. Er werd wel onderscheid gemaakt tussen de taken maar de machten waren nauw verbonden.⁵⁰ Zo was de commandant van Galle naast de hoogste dagelijks bestuurder van de stad ook de voorzitter van de Raad van Justitie wat de hoogste rechtbank in de stad was. Iedereen in de koloniale rechtbank kreeg dezelfde behandeling en kon daar heen om haar recht halen. Dat de inlandse bevolking terecht kon bij de rechtbank van de Compagnie om hun recht te halen, betekende echter niet dat er mensen met verschillende achtergronden werkzaam waren. Bij de VOC-rechtbanken werkten alleen mensen van Europese afkomst.⁵¹

De VOC bestuurdde Sri Lanka als overheid. Dit had als gevolg dat zij het eiland op sociaal-cultureel vlak beïnvloedde en dat het protestants christendom en een nieuw bestuurlijk systeem geïmplementeerd werden. Het Sri Lanka van de achttiende eeuw was hier niet onbekend mee. In wezen nam de Republiek het stokje over van de Portugezen die hun sporen hadden nagelaten. Op papier was er een duidelijke machtsstructuur op het eiland maar in de praktijk was er veel overlap tussen de verschillende machtsgebieden. Zo gebruikte de Compagnie religie om haar greep op de macht van het eiland en de inlandse bevolking te versterken. Met name kinderen werden ingezet om het protestants christendom over te brengen naar de inlandse bevolking. Ongehoorzaamheid aan de kerk werd opgevat als rebellie tegen de Compagnie. Naast overlap tussen kerk en staat was er overlap tussen het dagelijks bestuur en de rechtspraak. Hoewel er in theorie onderscheid was tussen de taken, was dit in de praktijk niet het geval. De meeste leden, en in ieder geval de voorzitters, van de rechtbanken waren geen juristen maar geëngageerden van de VOC met een Europese

---

⁵⁰ Schrikker, 228; Wagenaar, *Galle, VOC-vestiging in Ceylon*, 148.

⁵¹ Rupesinghe, 'Negotiating Custom: A History of the Galle Landraad (1740-96)', 55.

afkomst. Doordat de commandant van Galle ook de voorzitter van de Raad van Justitie was, kan dus gesteld worden dat er veel overlap was tussen de machten. Het gebrek aan scheiding der machten zorgt ervoor dat de objectiviteit van de Raad van Justitie in twijfel getrokken kan worden.

Hoofdstuk 2 – Strategische overwegingen

In Rechtszaken

De smeltkroes van verschillende culturen op Sri Lanka zorgde ervoor dat mensen met allerlei achtergronden hun weg naar de Raad van Justitie in Galle vonden. Niet alleen VOC-lieden maar ook de inlandse bevolking probeerden hun recht te halen bij de rechtbank, al dan niet met succes. In dit deel wordt dieper ingegaan op de gang van zaken rond de Raad van Justitie in Galle. Deze behandelde zaken vanuit de Landraad of de Civiele Raad in Galle als de rechtzoekende besloot in hoger beroep te gaan, als er sprake was van een strafzaak of wanneer de eis meer dan 120 rijksdaalders was. In de periode 1700 tot 1790 waren er in totaal 98 civiele rechtszaken voor de Raad van Justitie in Galle gebracht. Deze konden onderverdeeld worden in de volgende categorieën: Schuldenlast, Erfstelling, Eigendom, Schadeclaim, Voogdijschap en Huwelijksrecht. Het leeuwendeel van de zaken gingen over schuldenlast, Erfstelling en Eigendom. De zaken in de categorie Eigendom waren voornamelijk beroepszaken vanuit de Landraad. Het ging hierbij om zowel roerend al onroerend goed.⁵²

Voor deze scriptie zijn van deze 98 zaken acht rechtszaken uit de periode 1733 tot 1781 nader onderzocht. De onderwerpen van deze zaken waren over schuldenlast, erfstelling en eigendomszaken.⁵³ Dit is niet verwonderlijk gezien het feit dat deze onderwerpen het meeste voorkwamen. Doordat de onderwerpen van de acht onderzochte zaken niet uitzonderlijk zijn, kunnen deze bestempeld worden als het gemiddelde soort zaak van de Raad van Justitie. Van deze rechtszaken waren er vier zaken waarvan de rechtzoekende met zijn of haar zaak vanuit de Landraad te Galle in hoger beroep ging bij de Raad van Justitie in

---

⁵² Wouter Raaijmakers, 'Recht voor de Raad' (Radboud Universiteit, 2020), 27.

⁵³ SLNA 1/6431, fol. 297, 1/6443, fol.336, 1/6643 fol.13.

dezelfde plaats. Bij deze zaken was het verzoek vaak of de Raad het bewijs opnieuw wilde bekijken omdat er iets niet klopte of getuigen gelogen zouden hebben. De andere vier zaken waren rechtstreeks voorgelegd aan de Raad van Justitie. Het lijkt hierdoor alsof rechtzoekenden met zaken vanuit de Civiele Raad in mindere mate in hoger beroep gingen bij de Raad van Justitie.

De gang van zaken rond een rechtsprocedure verschilde in Nederlands Sri Lanka niet veel met die van de Republiek of de andere VOC-rechtbanken op het eiland. De persoon die de zaak aanspande, verscheen met zijn of haar eis voor de rechtbank. Afhankelijk van het soort zaak was dit de Landraad, de Civiele Raad of de Raad van Justitie. Dit kon een verzoek op papier of een mondelinge presentatie van de eis zijn, rekest of request genaamd. Door de manier waarop het verzoek is geschreven, wordt duidelijk hoe de machtsbalans tussen de rechtbank en de rechtzoekende eruitzag. In het rekest van werd de raad aangesproken met “eerwaarde raad” of “edele achtbare” terwijl de rechtzoekende zich bijvoorbeeld de onderdanige en gehoorzame dienaar noemde.⁵⁴ Deze machtsbalans is vandaag de dag nog altijd terug te zien: de rechtbank of rechter wordt nog steeds aangesproken met eerwaarde. Op dinsdag en vrijdag, en in uitzonderlijke gevallen ook op woensdag, vonden de zittingen van de Raad van Justitie plaats. In het geval van een strafproces waren alle leden van de Raad van Justitie aanwezig bij de zitting, maar bij de civiele zaken zoals gebruikt worden in deze scriptie waren er slechts twee gecommitteerde leden van de Raad aanwezig.⁵⁵

Een van de zaken over Schuldenlast in combinatie met Eigendom wordt als voorbeeld gebruikt om de gang van zaken rond de Raad van Justitie te Galle en de interactie tussen de rechtzoekende en rechtsprekende macht te illustreren. In deze zaak uit 1781 stonden Warnekoele Tantrige Phillipoe, zoon van de overleden Warnekoele Tantrige Christoboe en

---

⁵⁴ SLNA 1/6643, fol. 191 – 195.

⁵⁵ Wagenaar, *Galle, VOC-vestiging in Ceylon*, 141.

Josua Hopman, zoon van Anna Vunam de weduwe van boekhouder Cornelis Hopman tegenover elkaar.⁵⁶ Warnekoele Tantrige Phillipoe verzocht de Landraad de documenten over de zaak naar de Raad van Justitie te sturen zodat deze zich nogmaals over het vonnis kon buigen. Volgens hem hadden de weduwe van boekhouder Cornelis Hopman en haar zoon Josua Hopman in het verleden een proces aangespannen over een schuld van 150 rijksdaalders tegen de vader van Warnekoele Tantrige Phillipoe. Na de dood van de vader moest Warnekoele Tantrige Phillipoe dit geld zelf betalen aan Josua Hopman en zijn moeder, maar volgens hem was de schuld vals. Eén van de bewijsstukken hiervoor was een ola, een op palmblad geschreven brief waarop het bezit werd geregistreerd, van een tuin waar de vader de eigenaar van was. Dit bewijsstuk was volgens Warnekoele Tantrige Phillipoe achtergehouden door zijn eigen broer, Doemingoë genaamd, zodat deze “alleen meester” kon worden van de tuin.

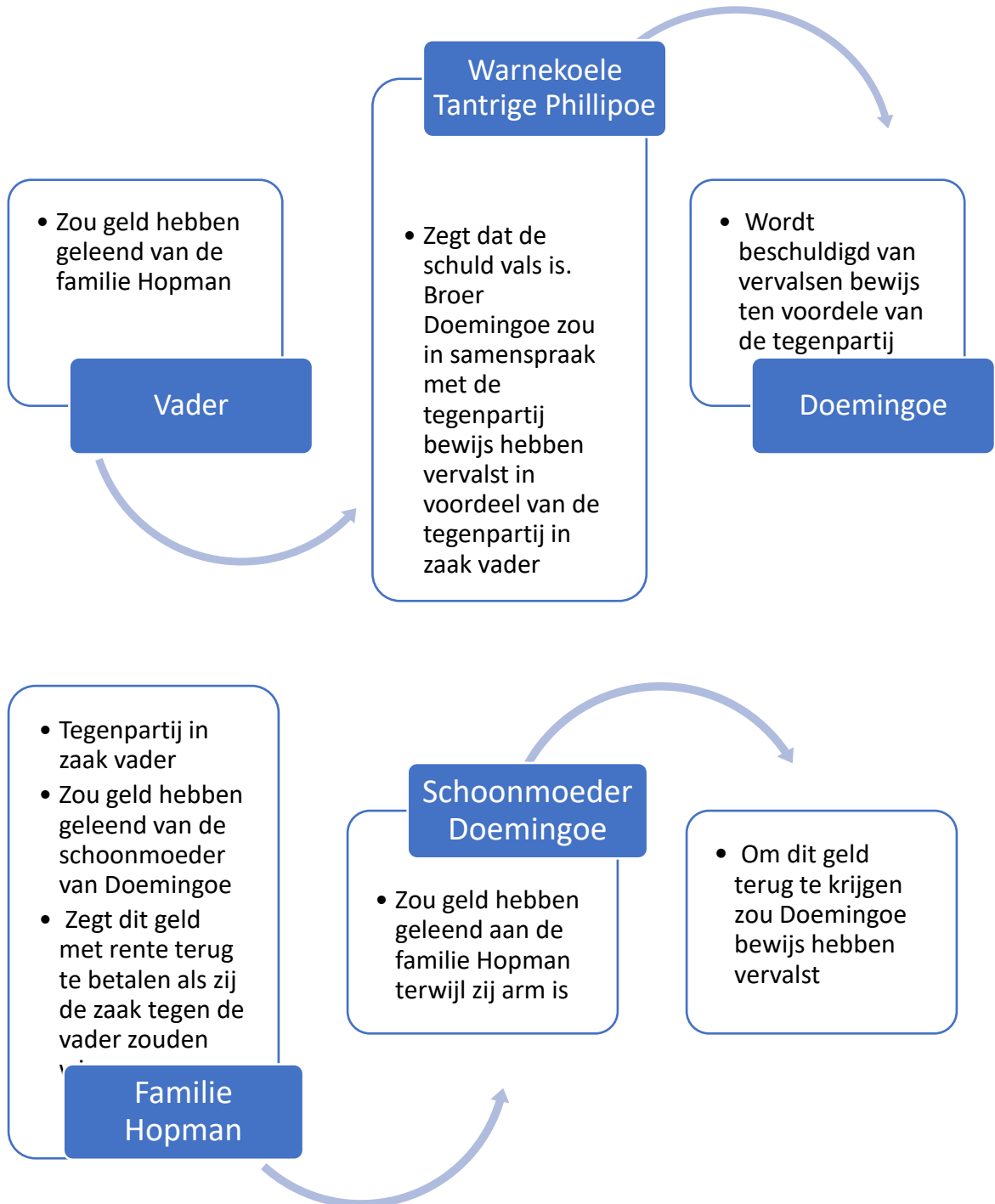
In het proces was een vervalste obligatie ola, die de partij van de weduwe Hopman en Josua Hopman in het gelijk stelden, als bewijs aangevoerd waardoor de schuld betaald moest worden. Echter had Josua Hopman zelf geld geleend bij de schoonmoeder van de broer van Warnekoele Tantrige Phillipoe. Zij was alleen ontzettend arm. Wanneer Josua Hopman de zaak van de 150 rijksdaalders schuld van de vader van Warnekoele Tantrige Phillipoe zou winnen, zou hij het geld met rente terug betalen. De schoonmoeder zou daarom voor eigen gewin vals getuigd hebben. De vraag van Warnekoele Tantrige Phillipoe was of de zaak overgedragen kon worden naar de Raad van Justitie in de hoop dat het vonnis nietig verklaard kon worden.⁵⁷ Hieronder is de zaak in een schematisch overzicht weergegeven. De donkere vlakken zijn de actoren in de zaak en de witte wat hun rol in de zaak was. De pijlen verwijzen naar de volgende stap in het verhaal.

---

⁵⁶ De schrijfwijze van de namen verschilde. Warnekoele/Warnikoele of Tantriege/Tantrige, Vunam of Vuna

⁵⁷ SLNA 1/6443, fol. 190-195.

Figuur 2: schematische weergave zaak Warnekoete Tantrige Phillipoe

Bron: SLNA 1/6443

De context van deze zaak bevestigt een aantal vermoedens uit het eerste hoofdstuk. Ten eerste was Warnekoele Tantrige Phillipoe een Singalees die met een zaak vanuit de Landraad in Hoger beroep wilde gaan bij de Raad van Justitie in Galle. Hieruit blijkt dat inlandse bewoners hun recht zochten bij de koloniale rechtbanken ondanks dat zij geen deel uitmaakten van de VOC. De Compagnie was juist in dit soort civiele zaken, waarin geschillen tussen burgers opgelost moesten worden, de onafhankelijke scheidsrechter die in hun ogen nodig was. De tegenpartij bestond namelijk uit thombo kopiist Josua Hopman en zijn moeder Anna Vunam, de weduwe. Opvallend is dat zij in het dossier vaker ‘de weduwe van de boekhouder Cornelis Hopman’ dan Anna Vunam werd genoemd. Vrouwen waren op juridisch vlak in Nederlands Sri Lanka inferieur aan mannen en mochten zonder toestemming van hun echtgenoot geen juridische stappen ondernemen. Voor een weduwe was dit uiteraard anders. Wanneer zij naar de rechtbank stapte, had dit vaak te maken met de eigendommen van haar overleden man.⁵⁸ Het bewijsstuk, de ola, kwam in eerste instantie voort uit de traditionele bestuurscultuur, maar werd wel geaccepteerd door de VOC. Dit vestigt het naast elkaar bestaan van traditionele en koloniale bestuursvormen.

In de werkwijze van de Raad van Justitie

Na het stellen van de eis door de rechtzoekende waren er twee mogelijkheden. De rechtbank kon voor een kort geding kiezen waarin een oplossing werd gezocht waar beide partijen het mee eens waren. Deze procedure vond vooral mondeling plaats. De andere mogelijkheid was een uitgebreidere manier waarin beide partijen door middel van interrogatorieën en contra-interrogatorieën werden ondervraagd. Hierbij konden de partijen getuigen oproepen om hun verhaal te bekrachtigen. Wanneer een van de partijen geen

---

⁵⁸ Rupesinghe, ‘Negotiating Custom: A History of the Galle Landraad (1740-96)’, 82, 83.

tegenverhoor van de getuigen van de tegenpartij had ingediend, kon dit tegen hen worden gebruikt. De vragen van een interrogatorie of contra- interrogatorie werden gesteld door de procureur maar waren bij voorbaat al opgesteld. Omdat de Raad opgezet was door de VOC en de meeste leden van Europese afkomst waren, werden de ondervragingen opgesteld in het Nederlands. Aangezien niet iedereen op het eiland deze taal machtig was, was er een tolk aanwezig in de rechtszaal. Deze kon de vragen van de procureur vertalen voor de ondervraagde en de antwoorden van de ondervraagde voor de leden van de Raad. Dit had als gevolg dat de verklaringen die in het Singalees of Tamil waren gegeven, interpretaties van de tolk waren. De versie van de tolk moest worden geaccepteerd door de maker van het document, die waarschijnlijk in de meeste gevallen de (Europese) secretaris was.⁵⁹

De verhoren werden afgenomen door twee gecommitteerden leden uit de Raad, in aanwezigheid van de secretaris. Het verhoor vond plaats achter gesloten deuren en er werd één getuige tegelijk ondervraagd.⁶⁰ Het was niet zo dat alle vragen aan alle getuigen werden gesteld of dat er een vast aantal vragen per ondervraging was. Van de onderzochte ondervragingen bevatte de kortste acht en de langste zeventig vragen.⁶¹ De opgeroepen getuigen werden in het document voorzien van een nummer, waardoor in de ondervraging niet naar de persoon werd gevraagd; een bepaalde vraag werd alleen gesteld aan bijvoorbeeld de zesde geïnterrogeerde. In de documenten staan de vooraf opgestelde vragen aan de rechterkant en de antwoorden aan de linkerkant. De antwoorden van de ondervraagden staan rechts in de marge en zijn tijdens het verhoor opgeschreven waardoor deze vaak slechter leesbaar zijn dan de vooraf opgestelde vragen.

---

⁵⁹ Rupesinghe, 101, 103.

⁶⁰ Lyna, 'Customs from the other Shore. Dutch civil courts and Cross (cultural) Examinations in 18th-century Sri Lanka', 15.

⁶¹ Rupesinghe, 'Negotiating Custom: A History of the Galle Landraad (1740-96)', 36–38.

Naast de ondervragingen legden de getuigen nog een verklaring af. De getuigenissen werden opgeschreven door de klerk en waren daardoor in feite samenvattingen van getuigenverklaringen door derden. Alle verklaringen werden door de gecommiteerden, de getuigen en eventueel ook door de beëdigde tolk ondertekend.⁶² Wanneer de ondervraagden niet konden schrijven, ondertekenden zij het verhoor met een kruisje. De partijen konden vragen aanleveren voor deze verhoren. Zo werden de vragen bij de contra-interrogatorie van de zaak Warnekoele Tantrige Phillipoe opgesteld en gesteld door Justinus Rutgart Visser, procureur van Anna Vunam en Josua Hopman. Deze vragen werden gesteld aan de getuigen die Warnekoele Tantrige Phillipoe had opgeroepen. De vragen aan de getuigen van Anna Vunam en Josua Hopman zijn opgesteld door Warnekoele Tantrige Phillipoe.⁶³

Het interessante aan deze vooraf opgestelde vragenlijsten is dat zij een inkijkje geven in de manier waarop de partijen de rechtsprekende macht probeerden te sturen. De manier waarop een vraag gesteld werd of welke woorden werden gebruikt, hadden invloed op het antwoord. Hier wordt in het volgende deel verder op ingegaan. Uit de vraagstelling kan bovendien afgeleid worden welke kant de procederende partijen de Raad van Justitie wilde opduwen. Om deze reden werden de vragen en de namen van de getuigen van de tegenpartij geheim gehouden, zodat de getuigen zich niet konden voorbereiden of een van de partijen de getuigen van de andere partij kon overhalen om meened te plegen.⁶⁴ Bij de zaak van Warnekoele Tantrige Phillipoe is dit vooral te merken wanneer de schoonmoeder van de broer Doemingoë, Warnesoerie Pattebendige Dona Maka, ondervraagd werd. Zoals al naar voren kwam in de context van de zaak was de schoonmoeder ontzettend arm, maar had zij honderd rijksdaalders geleend aan Josua Hopman. In de vragen die haar gesteld werden, ging

---

⁶² Wagenaar, *Galle, VOC-vestiging in Ceylon*, 141.

⁶³ SLNA 1/6443, fol. 340, 1/6443, fol. 296.

⁶⁴ Lyna, 'Customs from the other Shore. Dutch civil courts and Cross (cultural) Examinations in 18th-century Sri Lanka', 10.

het vaak over haar armoede en schulden. Een voorbeeld hiervan was de vraag of zij niet al haar bezittingen had verkocht om haar schulden te betalen. Vervolgens werd haar gevraagd of het wel te geloven was dat zij in die omstandigheid vijftig rijksdaalders aan de weduwe Hopman had kunnen lenen.⁶⁵

In het kiezen van de getuigen

De zaak van Warnekoele Tantrige Phillipoe laat zien dat de inlandse bevolking terecht kon bij de Raad van Justitie maar dit betekende niet dat de lokale bevolking werkzaam was bij de rechtbank. De meeste raadsleden waren wit of van Europese afkomst, welvarend en werkten bovendien nauw samen met de Nederlandse regering.⁶⁶ Zo ook bij de zaak van Warnekoele Tantrige Phillipoe. De secretaris van de Raad was bijvoorbeeld Petrus Jakobus Roosmalecocq.⁶⁷ Het is daarom des te opvallender dat de getuigen van de onderzochte rechtszaken niet van Europese afkomst lijken te zijn. Sterker, de meeste lijken uit Sri Lanka zelf te komen. De reden hiervoor is dat de bestudeerde zaken van civiel rechterlijke aard zijn en over geschillen tussen burgers gaan. De burgers riepen waarschijnlijk getuigen op uit hun eigen kringen. De vele inlandse getuigen versterken het argument dat zowel Europese als inlandse bewoners terecht konden bij de Raad van Justitie, wat de achtergrond van diegene ook was.

In totaal zijn er voor deze scriptie achtenzestig getuigen geïdentificeerd over acht rechtszaken. Hoeveel getuigen de rechtzoekende opriep, verschilde per zaak en per partij. Wanneer er wordt gekeken naar de getuigen in de onderzochte rechtszaken, is te zien dat er bepaalde kenmerken zijn die opvallen. Ten eerste, zoals al eerder genoemd, had bijna geen

---

⁶⁵ SLNA 1/6443, fol. 341.

⁶⁶ Rupesinghe, 'Negotiating Custom: A History of the Galle Landraad (1740-96)', 55.

⁶⁷ SLNA 1/6443, fol. 293.

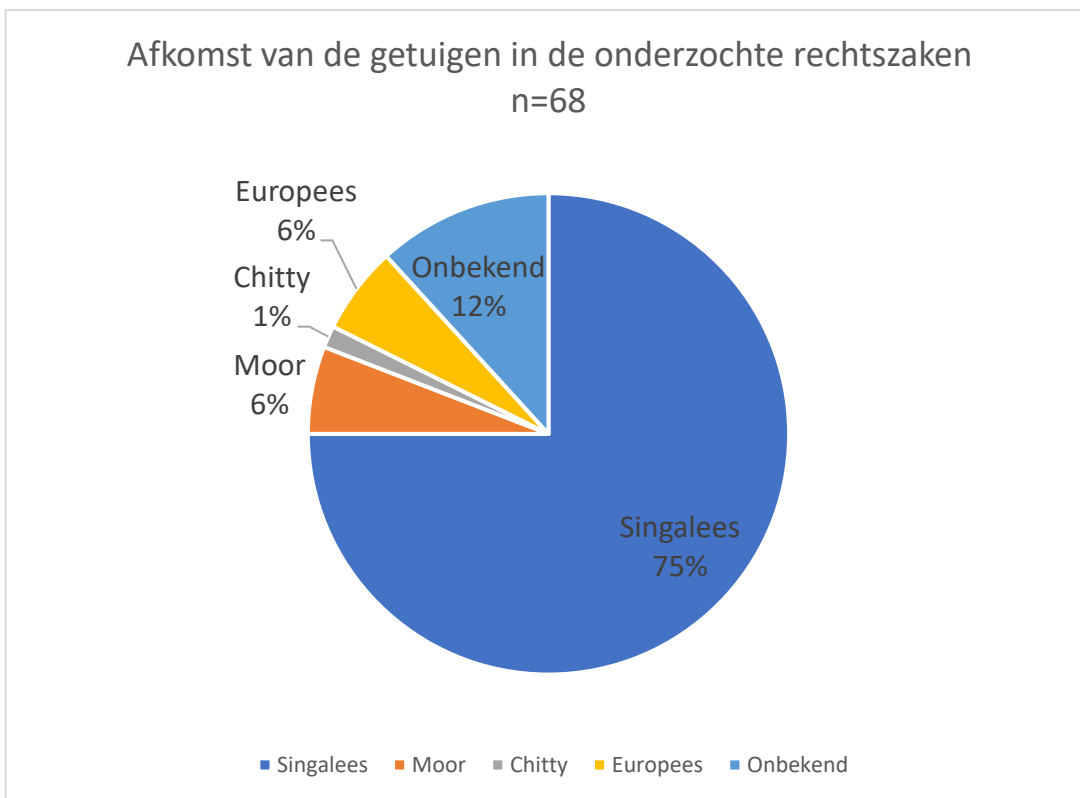

enkele getuige een Europese naam. In totaal waren er in de onderzochte zaken vier getuigen met een Europese naam. Mogelijk had dit te maken met dat de helft van de onderzochte zaken voortkwam vanuit de Landraad waar het vaker over onderwerpen rond het platteland ging. In de steden woonden meer verschillende bevolkingsgroepen naast elkaar dan op het platteland waardoor de getuigen vooral van Singalese afkomst waren. Het tweede wat opvalt is de leeftijd van de getuigen. Deze is vrij hoog; gemiddelde leeftijd van de getuigen is vijftig jaar oud en de mediaan 52. Niet alle leeftijden van de getuigen zijn bekend maar wat hieruit opgemaakt kan worden is dat de meeste getuigen een respectabele leeftijd hadden. Het lijkt daardoor alsof getuigen van boven de vijftig graag werden opgeroepen door de rechtzoekende. Dat gezegd hebbende wisten lang niet alle getuigen hun daadwerkelijke leeftijd waardoor er soms ‘na gissing’ in het document staat.⁶⁸ Dit houdt in dat de getuige zijn of haar leeftijd niet wist en gokte.

---

⁶⁸ SLNA 1/6441, fol. 316.

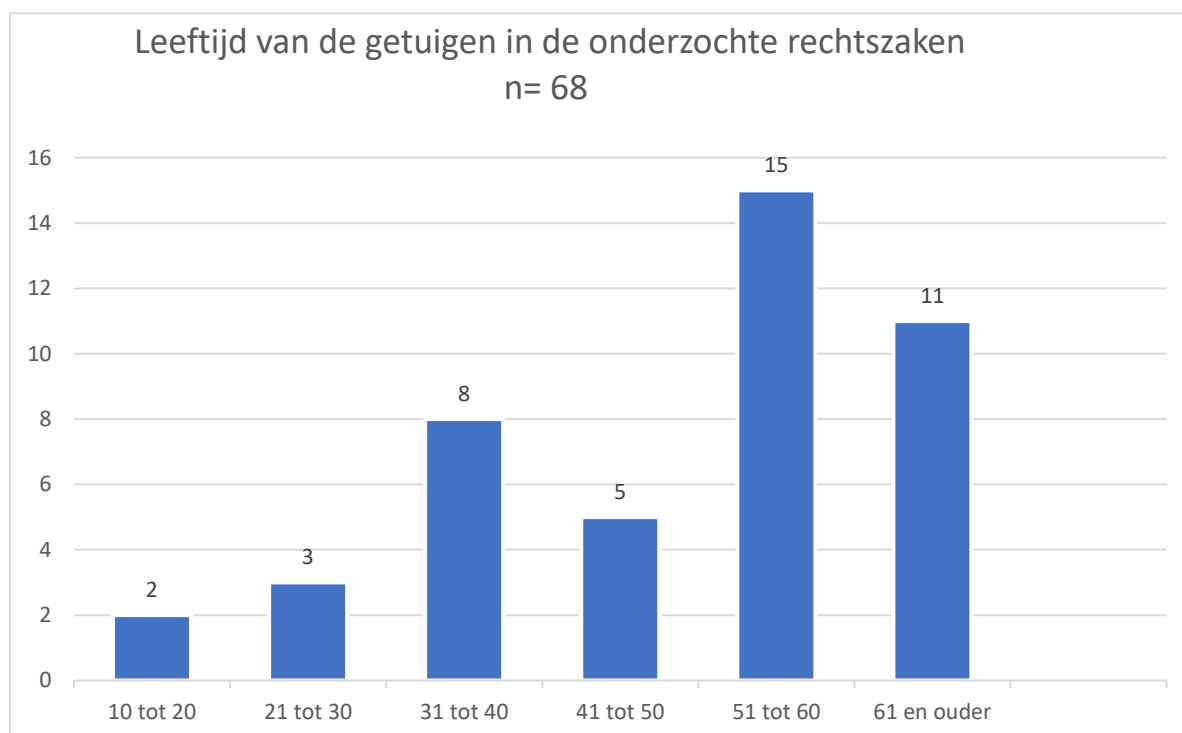
Figuur 3: Afkomst van de getuigen in onderzochte rechtszaken

Bron: SLNA 1/6430, 1/6431, 1/6432 1/6433, 1/6434, 1/6440, 1/6441, 1/6443

Bron: SLNA 1/6430, 1/6431, 1/6432 1/6433, 1/6434, 1/6440, 1/6441, 1/6443

Figuur 4: Leeftijd van de getuigen in onderzochte rechtszaken

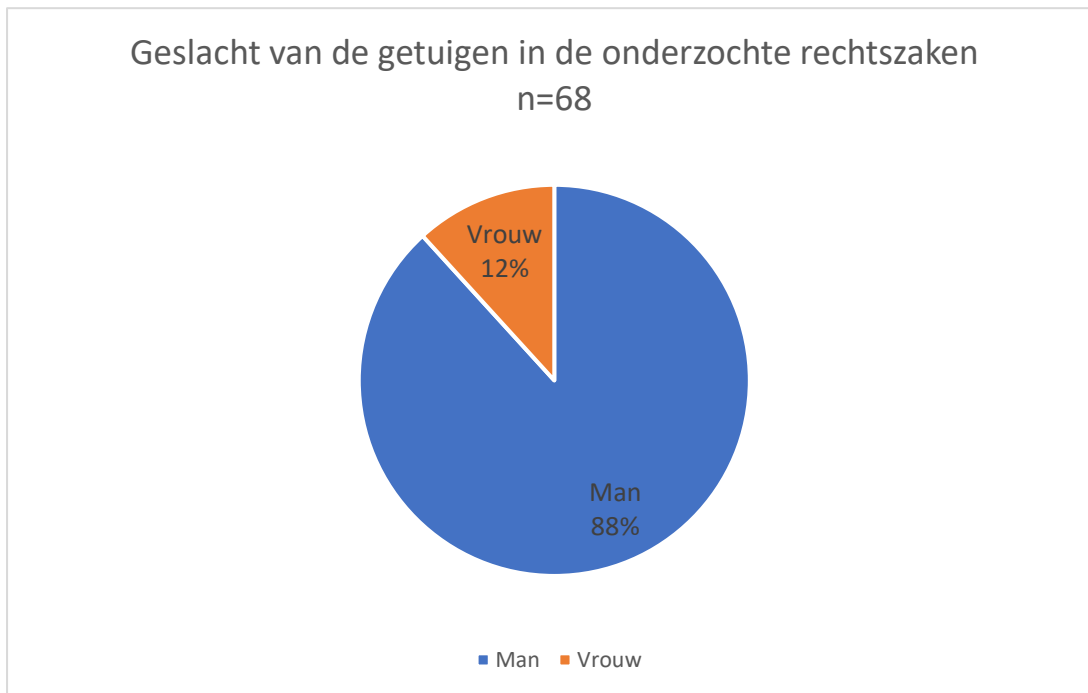

Bron: SLNA 1/6430, 1/6431, 1/6432 1/6433, 1/6434, 1/6440, 1/6441, 1/6443

Het derde punt is dat vrijwel alle getuigen mannen waren. Van de onderzochte zaken waren slechts acht getuigen van het vrouwelijk geslacht. De wereld van de rechtspraak in het Nederlands Sri Lanka van de 18^e eeuw werd gedomineerd door mannen en velen hadden een dienstplichtige functie of titel zoals vidaan, lascorijn, majjoraal of pattangatijn. Dit soort titels kwamen voornamelijk voort uit de rangordes van de inlandse bevolking. Zo was een vidaan een wat lagere hoofdman met toezichhoudende taken, was een lascorijn een inlandse soldaat die dienst deed als bewaker en boodschappen overbracht, een pattangatijn een hoofdman van een groep christelijke inlandse bewoners en was een majjoraal de hoofdman van een dorp.⁶⁹ De laatste rapporteerde aan de Landraad over landaangelegenheden en zorgde voor proviand voor bezoekende VOC-commissarissen en hoofdmannen.

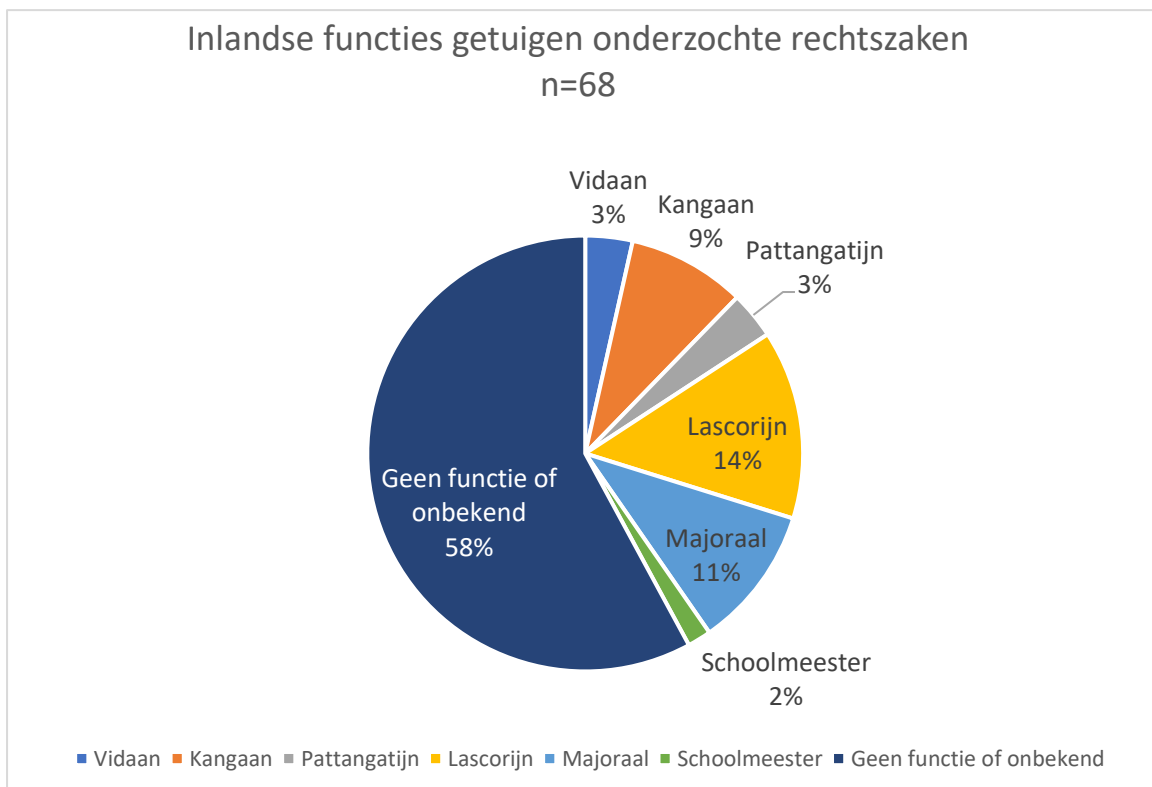
⁶⁹ Huygens Instituut, 'VOC-Glossarium. Verklaringen van termen, verzameld uit de Rijks Geschiedkundige Publicatiën, die betrekking hebben op de Verenigde Oost-Indische Compagnie', ING Project (Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, 5 juni 2014), 67, 87, 88,121, <http://resources.huygens.knaw.nl/vocglossarium>.

Figuur 5: Geslacht van de getuigen in de onderzochte rechtszaken

Bron: SLNA 1/6430, 1/6431, 1/6432 1/6433, 1/6434, 1/6440, 1/6441, 1/6443

Figuur 6: Inlandse functies van de getuigen in de onderzochte rechtszaken

Bron: SLNA 1/6430, 1/6431, 1/6432 1/6433, 1/6434, 1/6440, 1/6441, 1/6443

De bovengenoemde functies kwamen het meeste voor bij de getuigen waaruit opgemaakt kan worden dat personen met deze functies graag gevraagd werden als getuigen. Het zijn allemaal functies met aanzien voor de binnenlandse bevolking die de VOC goed konden gebruiken aangezien zij in wezen met een kleine groep een relatief groot stuk land probeerden te besturen. Deze titels waren belangrijk voor alle betrokkenen in de rechtszaak omdat deze geloofwaardigheid en rang in de samenleving aantoonde.⁷⁰ Dit ondersteunt het argument van Alicia Schrikker, namelijk dat de rechtbank indien nodig de belangen van de VOC behartigde. Als iemand een dienstbare functie had, dan was deze geloofwaardiger. Om deze reden werden functies en titels vaker genoemd dan ras, kaste, religie of gender.⁷¹

Wat ten vierde de aandacht trekt, is dat de helft van de getuigen verklaarden christen te zijn ondanks dat zij geen Europese afkomst hadden en het christendom dus geen voor de hand liggende religie voor hen was. Zoals in het eerste hoofdstuk beschreven, raakten de Singalezen pas na de kolonisatie van de Portugezen en Nederlanders bekend met het christelijke geloof. Er werd bij lange na niet altijd gespecificeerd of dit gaat om het protestantse geloof dat de Nederlanders hadden meegebracht of het katholieke geloof van de Portugezen. Soms werd er wel gespecificeerd en gaf de getuigen aan gereformeerd of katholiek te zijn.⁷²

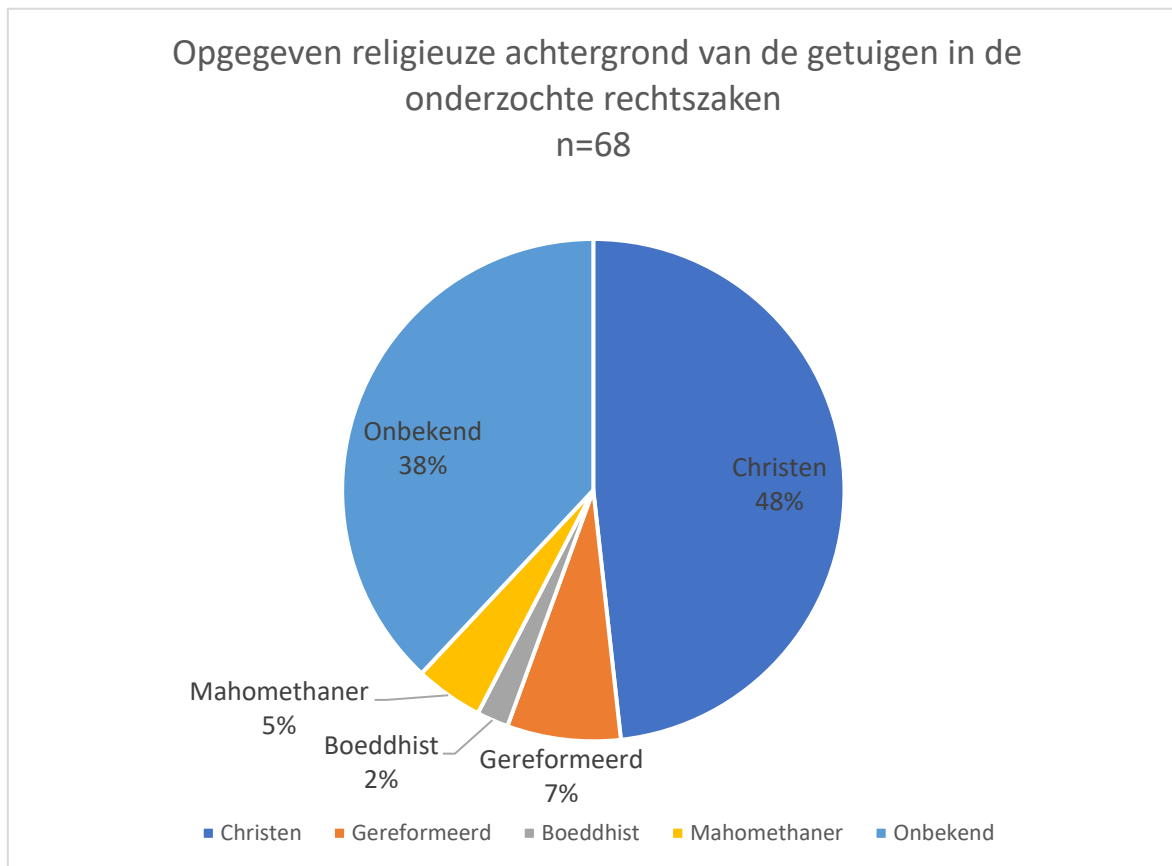
---

⁷⁰ Rupesinghe, 'Facing the law in eighteenth-century Galle', 71.

⁷¹ Schrikker, 'Conflict Resolution, Social Control and Law-Making in Eighteenth-Century Dutch Sri Lanka', 228; Rupesinghe, 'Negotiating Custom: A History of the Galle Landraad (1740-96)', 93.

⁷² SLNA 1/6443, fol. 298.

Figuur 7: Opgegeven religieuze achtergrond van de getuigen in de onderzochte rechtszaken

Bron: SLNA 1/6430, 1/6431, 1/6432 1/6433, 1/6434, 1/6440, 1/6441, 1/6443

Geslacht, functie, leeftijd en religie speelden dus een rol wanneer het ging om de geloofwaardigheid van de getuigen. De gegevens van de getuigen geven een beeld van de eigenschappen die een persoon moest bezitten om gezien te worden als geloofwaardige getuige. Wanneer al deze gegevens over de getuigen samengevoegd worden, kan het volgende profiel van de ideale, meest geloofwaardige getuige geschetst worden. De ideale getuige was van het mannelijk geslacht met een respectabele leeftijd van ongeveer vijftig jaar. De getuige had een hoge functie binnen het inlandse kaste- of bestuurssysteem die voor de lokale bevolking belangrijk was en geaccepteerd werd door de Compagnie. Tot slot beleeft de getuige het christelijke geloof.

Dit roept de vraag op waarom juist personen met dit profiel werden gezien als het meest geloofwaardig. Wat betreft het geslacht van de getuigen werden vrouwen minder vaak opgeroepen om te getuigen dan mannen. Zij werden als minder geloofwaardig gezien omdat zij het bewijs niet goed zouden kunnen verifiëren. Voor mannen was het belangrijk dat zij een inlandse functie hadden. Wanneer een man een inlandse functie had was deze nuttig voor de Compagnie en daardoor geloofwaardiger.⁷³ Op het gebied van leeftijd was halverwege de achttiende eeuw het grootste deel van de bevolking op Nederlands Sri Lanka tussen de veertig en de zestig jaar oud.⁷⁴ Het is hierdoor niet verwonderlijk dat het grootste deel van de getuigen in die leeftijdscategorie viel. Wat betreft het geloof was vrees voor God een sleutelconcept in het christendom en was als het ware een eigenschap die alle mensen, ongeacht etniciteit of sociale klasse, bevatte. Het was een fundamentele, normatieve categorie in de basisnormen voor gedrag.⁷⁵ God zou straffen als het gedrag niet in lijn was met de normen en waarden van het geloof. Deze angst was bekend bij de leden van de Raad die dit geloof beleden. Wanneer een getuige aangaf christen te zijn was deze angst een gemeenschappelijke deler en de getuige dus geloofwaardiger. Bovendien zou deze ervoor waken te liegen gezien de straf van God die de persoon dan boven het hoofd hing.

Wanneer vervolgens wordt gekeken naar de getuigen die in de zaak Warnekoel Tantrige Phillipoe zijn opgeroepen, valt op dat de gegevens van Siriebaddene Bastieaan ontbreken. De personen die werden opgeroepen als getuigen, gaven hier niet altijd gehoor aan. Waarom hij afwezig was, is niet bekend.

---

⁷³ Rupesinghe, 'Negotiating Custom: A History of the Galle Landraad (1740-96)', 82-87, 93.

⁷⁴ Fabian F. Drixler en Jan Kok, 'A lost family-planning regime in eighteenth-century Ceylon', *Population Studies* 70, nr. 1 (2016): 98.

⁷⁵ Job Y. Jindo, 'On the Biblical Notion of the Fear of God; as a Condition for Human Existence', *Biblical Interpretation* 19, nr. 4-5 (2011): 434.

Getuigen opgeroepen door Warnekoete Tantrige Phillipoe	Leeftijd	Geslacht	Religie
Kankan Tantrige Joeanis de Silve, Vidaan en inwooner van Boronge	58	Man	Christen
Hillie Tantriege Christiaan Maijoraal en inwooner van alseven	65	Man	Christen
Singappoelige Bastieaan	51	Man	Christen
Ganhenage Fransiskoe dorp lascorijn van meerme dorp	50	Man	Christen
Jajenire Pattenbendige Gabriel, zoon Warnesoerie Pattebenidge Dona Maka	31	Man	Gereformeerd
Singappoelie Tantrige Jakob Maijoraal en inwooner Katteloeuwe	40	Man	Christen
Gebellenne Tantriege Tiaan	35	Vrouw	Christen
Balege Jantje Lascorijn der Korle	65	Man	Christen
Siriebaddene Bastieaan	-	-	-
Pannegamme Loennoege Joan kalkbrander Galoepiadde	30	Man	Christen
Naddina Loennoege lijfenaar van Comp thuijn ⁷⁶	20	Vrouw	Christen

Getuigen opgeroepen door Josua Hopman en de weduwe Hopman	Leeftijd	Geslacht	Religie
Warnesoerie Pattebendige Dona Maka weduwe van Jaje	62	Vrouw	Christen
Elias de Zilve, Vidaan Araalje van t' Rusthuijs van Rogelle	51	Man	Christen
Lourensoe Baddetoeroege Hendrik de Silve gewezen pattangatijn der vissers	51	Man	Christen
Naijda Baddetoeroege Dinees, Pattanagatijn der Vissers van Ahangamme	38	Man	Christen
Lanka Giegemegen Adrieaan, lascorijn der Role	51	Man	Christen

⁷⁶ Een lijfenaar was iemand van een lage kaste die arbeid verrichte voor de Compagnie als tegendienst voor het geldbedrag dat die normaliter zou moeten betalen

Zowel bij de getuigen van Warnekoete Tantrige Phillipoe als die van de familie Hopman werd geprobeerd zoveel mogelijk aan het profiel van de ideale getuige te voldoen.

Desondanks waren er een paar getuigen die daarvan afweken op het gebied van geslacht en leeftijd. Warnekoete Tantrige Phillipoe riep twee vrouwen op om te getuigen, wat op zichzelf al opvallend was omdat mannen vaker werden gevraagd. Bovendien waren de vrouwen erg jong, gezien de gemiddelde leeftijd van vijftig van de getuigen. De vrouw die Josua en de weduwe Hopman daarentegen opriepen was 62 jaar oud, wat weer vrij ver boven dat gemiddelde lag. Wat betreft de mannen zaten er ook een aantal uitschieters bij. Jajenire Pattenbendige Gabriel was met zijn 31 jaar aan de jonge kant terwijl Hillie Tantriege Christiaan en Balege Jantje 65 jaar waren en daardoor boven het gemiddelde zaten. Alle getuigen gaven aan christen van religie te zijn op één na; die zei gereformeerd te zijn. Christen kon zowel Nederlands Gereformeerd als Rooms Katholiek zijn waardoor het moeilijk te zeggen is welke van de twee geloven werd bedoeld.⁷⁷ Om te kunnen begrijpen wat deze afwijkende getuigen precies inhielden en betekenden voor het rechtsproces is nader onderzoek naar de zaak nodig.

Mensen met allerlei verschillende achtergronden kwamen met hun geschillen naar de Raad van Justitie. De onderwerpen van de rechtszaken die de Raad behandelde konden onderverdeeld worden in de categorieën Schuldenlast, Erfstelling, Eigendom, Schadeclaim, Voogdijschap en Huwelijksrecht waarvan Schuldenlast het vaakst voorkwam. Wanneer het niet tot een schikking kwam verzamelden de procederende partijen getuigen om hun verhaal kracht bij te zetten en dat van de tegenpartij te ontkrachten. Deze getuigen moesten zo geloofwaardig mogelijk zijn. Aan de hand van de gegevens van achtenzestig getuigen kon het volgende profiel voor de zogenaamde ‘ideale getuige’ vastgesteld worden. Deze was een

---

⁷⁷ Lyna, ‘Customs from the other Shore. Dutch civil courts and Cross (cultural) Examinations in 18th-century Sri Lanka’, 13.

vijftigjarige man met een inlandse functie die het christelijke geloof beled. Kon de Raad van Justitie wel onpartijdig zijn als het profiel van een getuige niet overeenkwam met het profiel van de ideale getuige?

Hoofdstuk 3 – het schaakspel in de rechtszaal

De getuigen vormden een belangrijk deel van een rechtszaak bij de Raad van Justitie; zij konden namelijk het verhaal van de rechtzoekende bekrachtigen of juist ontkrachten. Om deze reden was het voor de rechtzoekende belangrijk dat hij of zij getuigen opriep die in de ogen van de leden van de Raad als geloofwaardig werden beschouwd. Hoe geloofwaardiger de getuigen, hoe geloofwaardiger het verhaal van de rechtzoekende werd en hoe groter de kans dat het uiteindelijke vonnis in zijn of haar voordeel uitviel. De getuigen waren hierdoor onderdeel van hoe de rechtzoekende het recht in zijn of haar voordeel gebruikte. Er waren een aantal eigenschappen die een getuige kon bezitten waardoor deze als geloofwaardig werd beschouwd zoals religie, leeftijd en functie. Deze gegevens werden op verschillende manieren in het rechtsproces ingezet.

De opening

Met name functie, leeftijd, geslacht en religie speelden een rol in het beoordelen van de geloofwaardigheid van de getuigen zoals is gebleken uit hoofdstuk twee. In een aantal zaken werd daarom ingegaan op deze gegevens. In 1751 gaven vrijgegeven slaven Sanerie en Oessen Mira in de zaak van Gerrit Janszoon tegenover Johannes Truijens over schuldenlast aan in eerste instantie aan christen te zijn. In de ondervraging werd nogmaals hen gevraagd of zij toch geen heijden [heiden] waren. Sanerie antwoord hierop christen te zijn maar Oessen gaf aan mohamethaan te zijn.⁷⁸ Het lijkt hierdoor alsof Oessen in eerste instantie aangaf christen te zijn om geloofwaardiger over te komen. Er werd niet ingegaan op waarom hij in

---

⁷⁸ SLNA 1/6433, fol. 118.

eerste instantie loog over zijn religie waardoor het niet zeker is wat deze leugen betekende voor de rechtzoekende.

Een ander voorbeeld gaat niet over religie maar over de naam van een getuige. In de zaak over de eigendomsbepaling van een tuin door Kankange Simon, Kankaneghe Raphiel en Kankaneghe Pedroe tegenover Boderegammege Poentje Apoe uit 1781, werd de getuige Haspoelantriege Abraham gevraagd of zijn naam eigenlijk niet Haspoelantriege Daniel was. Vervolgens werd hem gevraagd waarom hij een andere naam opgaf. Zijn antwoord luidde dat Haspoelantriege Abraham zijn doopnaam was.⁷⁹ Hier werd verder niet op doorgevraagd, waaruit opgemaakt kan worden dat deze verklaring verder geen invloed had op de geloofwaardigheid van deze getuige.

Daarnaast presenteerden de getuigen zichzelf. Echter werden deze gegevens genoteerd door de klerk, waardoor het niet zeker is of alles wat de getuigen zeiden om zichzelf voor te stellen, daadwerkelijk op die manier werd genoteerd. Het moment dat de getuigen zichzelf presenteerden noemden zij hun titels. Een voorbeeld hiervan is uit de zaak Warnekeole Tantrige Phillipoe, waar één van de getuigen zichzelf presenteerde als Lourensoe Baddetoeroege Hendrik de Silve gewezen pattangatijn der vissers, dorpsoudste. Hij gaf niet alleen zijn naam op maar ook dat hij in een eerdere periode pattangatijn der vissers was en op dat moment de dorpsoudste was. Hieruit kan opgemaakt worden dat ofwel Lourensoe Baddetoeroege Hendrik de Silve het belangrijk vond om te benoemen dat hij in het verleden die functie had, of dat de familie Hopman dit belangrijk vond. Een titel was namelijk belangrijk voor zowel de getuigen als de rechtzoekende omdat een titel status en geloofwaardigheid liet zien.⁸⁰ Het feit dat hij een functie in het verleden had, zou zijn geloofwaardigheid ten goede komen.

---

⁷⁹ SLNA 1/6443, fol. 75.

⁸⁰ Rupesinghe, 'Negotiating Custom: A History of the Galle Landraad (1740-96)', 87.

Rechtzoekenden wilden de meest geloofwaardige getuigen om zich heen verzamelen om hun zaak te bekrachtigen, dit had als gevolg dat de geloofwaardigheid van de getuigen bevestigd werd tijdens het proces. Al voor de daadwerkelijke ondervraging plaatsvond, ging het in de documenten van de Raad van Justitie over de geloofwaardigheid van de getuigen. In de zaak van het hoofd der Mooren Samilebbe Aijdroos tegenover Casielebbe Aijdroos uit 1772 over de eigendomsbepaling van een tuin, zouden getuigen gelogen hebben en vals bewijs zijn aangedragen waardoor Samilebbe geen recht had op het stuk grond in het dorp Galoepiadde.⁸¹ Doordat deze zaak al voor de Landraad was verschenen maar de rechtzoekende in hoger beroep ging, waren er al getuigen ondervraagd. Deze getuigen zouden echter gelogen hebben, waardoor hun geloofwaardigheid al in twijfel werd getrokken, in dit geval door de rechtzoekende Samilebbe Aijdroos. Moren procedeerden vooral tegen elkaar waardoor deze zaak op zichzelf niet uitzonderlijk is.⁸²

Het opvallende aan deze getuigen is dat zij toen zij hun verklaring gaven door de procureur als “vier geloofbare perzoonen” werden beschouwd.⁸³ Het waren namelijk getuigen van de partij van Casielebbe Aijdroos en die zouden gelogen hebben. Bovendien waren de getuigen Moren. De manier waarop de Compagnie omging met de Moren was ambivalent: ze waren nodig voor de economie in het gebied dat de VOC bezette maar werden ook als concurrenten gezien.⁸⁴ Omdat de getuigen tot zekere hoogte aan het profiel van de ideale getuige voldeden konden zij gezien worden als geloofwaardig. Eén van hen was een lascorijn die het christelijke geloof beleed en daardoor tot zekere hoogte voldeed aan het profiel van de ideale getuige. De overige drie waren moslim zonder functie. Alle vier de getuigen waren mannen met een respectabele leeftijd van boven de veertig jaar oud.⁸⁵ Het

---

⁸¹ SLNA 1/6640, fol. 13-16.

⁸² Rupesinghe, ‘Negotiating Custom: A History of the Galle Landraad (1740-96)’, 89.

⁸³ SLNA 1/6440. Fol. 67.

⁸⁴ Wagenaar, *Galle, VOC-vestiging in Ceylon*, 62.

⁸⁵ SLNA 1/6440, fol. 64.

Rooms-Hollands recht accepteerde in principe geen verklaringen van heidenen maar in de praktijk werden deze toch toegestaan.⁸⁶

Dat verklaringen van heidenen werden toegestaan, kwam voort uit de manier waarop de inlandse bevolking van Sri Lanka omging met het christendom. Het was algemeen bekend dat een deel van de inlandse bevolking alleen christenen waren op papier. Omdat er nooit onderzoek is gedaan naar de grootte van de christelijke bevolking, is het niet bekend hoe groot deze groep was.⁸⁷ Ondanks de pogingen de inlandse bevolking te bekeren, was dit geen succes. Dit zorgde voor een gebrek aan vertrouwen bij de Compagnie dat zij probeerde te herstellen door lokale gebruiken te erkennen. Procederende partijen konden dit in hun voordeel gebruiken door bijvoorbeeld getuigen op te roepen met een ander geloof. Beide partijen hadden als doel te bewijzen dat de getuigen van de andere partij onchristelijk en dus ongeloofwaardig waren.⁸⁸ Hier kon extra op worden ingezet als een getuige een ander geloof had dan het christelijke.

Dit was bijvoorbeeld het geval in de zaak uit 1781 van Kankange Simon, Kankaneghe Raphiel en Kankaneghe Pedroe tegenover Boderegammege Poentje Apoe waar het ging om de eigendomsbepaling van stukken land. De nadruk lag in deze zaak sterker op religie omdat niet alleen werd gevraagd welk geloof de getuigen beleden maar het meerdere malen terugkwam in de ondervraging. Vermoedelijk was dit omdat bij deze zaak een van de getuigen, Akmiemene Wedditantriege Siemam, aangaf het boeddhistische geloof te belijden. Allereerst is dit opmerkelijk dat het geloof van deze getuige in deze zaak werd gespecificeerd. Echter had de VOC het belijden van het boeddhistische geloof verboden op Nederlands Sri Lanka. Dit zou betekenen dat deze getuige op het gebied van religie niet als

---

⁸⁶ Lyna, 'Customs from the other Shore. Dutch civil courts and Cross (cultural) Examinations in 18th-century Sri Lanka', 13.

⁸⁷ Rupesinghe, 'Do You Know the Ninth Commandment?', 56.

⁸⁸ Rupesinghe, 'Negotiating Custom: A History of the Galle Landraad (1740-96)', 55, 116.

geloofwaardig werd beschouwd maar omdat het een majjoraal van respectabele leeftijd was, voldeed hij wel aan het merendeel van de kenmerken van de ideale getuige.

Ondanks dat Akmiemene Wedditantriege Siemam aan drie van de vier kenmerken van de ideale getuige voldeed, was religie een belangrijk punt voor de VOC. De tegenpartij maakte gebruik van de ondervraging om de onchristelijkheid van de getuige te bewijzen. In tegenstelling tot andere onderzochte ondervragingen werd bij deze de getuigen gevraagd of zij bereidwillig waren “Den Alzienden God voor oogen houdende, de ondervolgende vraagen na waarheid te beantwoorden” en vervolgens of “zij wel weten wat straffe opgelegd is aan degeenen die valsche getuijgenis geven”.⁸⁹ In de ondervraging van de getuigen van de andere partij, waar dus geen boeddhistische gelovige bij zat, werden deze vragen niet gesteld. De getuigen werden wel gevraagd of zij de vragen naar waarheid zouden beantwoorden maar dit was als het ware een standaard vraag die in elke ondervraging terugkwam. Het lijkt daardoor alsof “den alziende God voor oogen houdende” en de vraag over de straf die ligt op het niet spreken van de waarheid zijn gesteld vanwege de boeddhistische getuige. Het zou kunnen dat hier dezelfde moeilijkheid zat als met de eed. De God uit de eerste vraag zou namelijk slaan op de christelijke God van de VOC. De boeddhistische getuige geloofde niet in deze God waardoor deze vraag niet echt op hem van toepassing was. Doordat het boeddhisme verboden was, lijkt het alsof er een extra vraag werd gesteld waarin werd benadrukt dat er een straf stond op het niet spreken van de waarheid.

De getuigen van de tegenpartij in de zaak van Dadallege Pasquella uit de inleiding werden in eerste instantie gevraagd of zij weten dat als zij de weduwe of de kinderen direct of indirect onrecht aandeden, zij door God gestraft zouden worden. Vervolgens werd hen, net zoals bij de zaak waar Akmiemene Wedditantriege Siemam getuige was, gevraagd of zij “den

---

⁸⁹ SLNA 1/6443, fol. 67-68.

alziende God voor oogen houdende” de vragen naar waarheid zouden beantwoorden.⁹⁰ De gereformeerde gemeenschap spoorde alleenstaande moeders die onderdeel waren van de gemeenschap aan om juridische stappen te ondernemen. De civiele rechtbank garandeerden hen van gratis juridische hulp en in sommige gevallen een positieve uitspraak.⁹¹ Of Dadallege tot de gereformeerde gemeenschap behoorde is niet bekend maar de getuigen van de tegenpartij waren hier wel onderdeel van. Dit betekende dat zij de God waar in de vragen naar werd verwezen, aanhingen. Hierdoor hadden zij angst voor God als zij een valse getuigenis zouden afleggen. Dit kan ook verklaren waarom bij deze zaak werd gezegd dat de getuigen werden gestraft door God en dit bij de boeddhistische Akmiemene Wedditantriege Siemam niet werd gevraagd. Gestraft worden door een God maakte alleen indruk wanneer de persoon in die God geloofde en bang was voor de toorn van God. Een seculiere straf op het niet spreken van de waarheid ging daarentegen iedereen aan.

Het middenspel

Naast het bevragen van persoonsgegevens werd er in de ondervragingen op andere manieren ingegaan op de geloofwaardigheid van de getuigen. De getuigen spraken namelijk niet altijd de waarheid zoals hierboven al is gebleken. Valse getuigenissen ter ondersteuning van een rechtvaardige zaak waren moreel; voor een onrechtvaardige zaak was het immoreel maar als beide partijen dachten dat zij gelijk hadden, wat was dan juist? Zeker bij geschillen die al jaren duurden, waren beide partijen in de veronderstelling dat zij gelijk hadden.⁹²

De eerste manier waarop de getuigen als het ware getest werden, was de wijze waarop de ondervraging was opgebouwd. Na het vragen naar de persoonsgegevens en of de

---

⁹⁰ SLNA 1/6441, fol. 298.

⁹¹ Vermeesch en Heijden, ‘The Uses of Justice in Global Perspective, 1600–1900’, 6.

⁹² Rupesinghe, ‘Negotiating Custom: A History of the Galle Landraad (1740-96)’, 115.

geïnterrogeerden de vragen naar waarheid zouden beantwoorden, werden de vragen over de zaak gesteld. Hierbij was er sprake van een soort trechtervorming. De vragen begonnen redelijk algemeen maar werden steeds specifiek en er werd steeds dieper ingegaan op details.⁹³ In de zaak Samilebbe Aijdroos tegenover Casielebbe Aijdroos werden de getuigen bijvoorbeeld eerst gevraagd of zij wisten aan wie het land in kwestie toebehoorde om vervolgens dieper in te gaan op hoe zij dat weten.⁹⁴ Een ander voorbeeld komt uit de zaak van Warnekoele Tantrige Phillipoe. De weduwe Dona Maka werd gevraagd of zij sinds haar bezittingen waren verkocht om haar schulden af te betalen niet naar Colombo was vertrokken. Vervolgens werd haar gevraagd hoelang zij in Colombo was gebleven.⁹⁵ Te zien aan deze vragen is dat zij elkaar opvolgden en dat er om meer details werd gevraagd. Om deze reden begon een vraag vaak met “Zo ja, werd de geïnterrogeerde gevraagd...”. Het antwoord op de vraag was immers niet zeker omdat de vragen van tevoren opgesteld waren.

In de verhoren werd gevraagd naar gebeurtenissen die op bepaalde tijden en op bepaalde plaatsten hadden plaatsgevonden. Dit was al terug te zien in de vragen die de weduwe Dona Maka werden gesteld over haar verblijf in Colombo maar vrijwel bij elk aspect van de zaak werd gevraagd naar wanneer bepaalde gebeurtenissen plaatsvonden. Zo werd haar ook gevraagd wanneer Josua Hopman bepaalde bedragen zou hebben terugbetaald.⁹⁶ Andere getuigen in dezelfde zaak maar van de andere partij werden de vraag gesteld of de vader van Warnekoele Tantrige Phillipoe voor of na de Singalese onlusten was overleden.⁹⁷ Het vragen naar bepaalde tijden en plaatsen rond gebeurtenissen versterkte de geloofwaardigheid van de getuige. Het waren namelijk vragen die verifieerbaar waren en waarbij getuigen elkaar konden tegenspreken omdat de getuigen niet tegelijkertijd werden verhoord. Wanneer de

---

⁹³ Lyna, ‘Customs from the other Shore. Dutch civil courts and Cross (cultural) Examinations in 18th-century Sri Lanka’, 13.

⁹⁴ SLNA 1/6440, fol. 164-166.

⁹⁵ SLNA 1/6443 fol. 341.

⁹⁶ SLNA 1/6443, fol. 343.

⁹⁷ SLNA 1/6443, fol. 301.

getuige deze details kon geven en deze overeenkwamen met wat andere getuigen zeiden, was het verhaal geloofwaardiger.⁹⁸

De tweede manier waarop de geloofwaardigheid van de getuigen werd bevraagd was door welke vragen werden gesteld. Doordat de partijen vragen konden aandragen voor de verhoren van de getuigen van de andere partij, hadden zij invloed op de vragen. Het was daardoor mogelijk voor de ene partij om de getuigen van de andere partij in diskrediet te brengen. Welke vragen werden gesteld en hoe deze werden gesteld, beïnvloedden het antwoord en de geloofwaardigheid van de getuigen. Dit gebeurde door bepaalde aspecten van het leven van de getuigen te bevragen. Dit ging niet altijd over de religieuze achtergrond van de ondervraagde.

Aan de weduwe Dona Maka werd bijvoorbeeld gevraagd of het wel te geloven was dat zij, terwijl zij zo arm was dat haar bezittingen zijn verkocht om haar schulden te betalen, vijftig rijksdaalders aan de weduwe Hopman had kunnen lenen.⁹⁹ Uit de manier waarop deze vraag is geformuleerd, blijkt dat Warnekeole Tantrige Phillipoe het moeilijk te geloven vond dat de weduwe geld had uitgeleend. Omdat hij dit niet geloofde, zou hij vragen hebben aangedragen die over dit specifieke deel van het leven van de weduwe Dona Maka gingen. De vervolgvragen werden daarom steeds scherper geformuleerd. Eerst werd de weduwe gevraagd of zij bewijs had dat ze het geld had uitgeleend waarna haar ronduit werd gevraagd of “zij niet bekennen moet dat zij den eerwaarden Landraad mislijd”.¹⁰⁰ De vragen gingen eerder over de ogenschijnlijke tegenstelling tussen de armoede van de weduwe en dat zij geld uitleende. Hieruit kan opgemaakt worden dat zij niet als ongeloofwaardig werd gezien omdat zij schulden had of arm was maar omdat dit niet paste in het verhaal dat zij vertelde in de rechtszaal.

---

⁹⁸ Lyna, ‘Customs from the other Shore. Dutch civil courts and Cross (cultural) Examinations in 18th-century Sri Lanka’, 14, 15.

⁹⁹ SLNA 1/6443, fol. 341.

¹⁰⁰ SLNA 1/6443, fol. 344.

Een voorbeeld hiervan is wanneer getuigen drink- en dobbelgedrag vertoonden. Er zijn twee ondervragingen waarin dit terugkwam en in beide ondervragingen werd ontkennend geantwoord. In de eerste ondervraging werd aan de getuige Jajenire Pattebendige Gabriel, de zoon van de eerdergenoemde weduwe Dona Maka, van de partij van Warnekoete Tantrige Phillipoe werd gevraagd of hij niet bij iedereen te boek stond als een “suijper [zuiplap] en een dobbelaar”. Toen hij als antwoord “neen” gaf, werd hier verder niet over doorgevraagd.¹⁰¹ Het tweede voorbeeld komt uit de zaak Gerrit Janszoon tegenover Johannes Truijens waar twee getuigen werden gevraagd of zij “niet moeten bekennen dronkaards en dobbelaars te zijn?”¹⁰² De ene antwoordde vroeger gedronken te hebben maar nu niet meer en de ander zei dat hij nooit een dronkaard of dobbelaar geweest was.¹⁰³ Ook bij deze getuigen werd er verder niet doorgevraagd.

Er zit dus een groot verschil in de manier waarop de weduwe Dona Maka ondervraagd werd over haar armoede en over de drinkende en dobbelende getuigen. In tegenstelling tot de laatste groep, werd er bij de weduwe vrij stevig doorgevraagd over haar armoede. Afgeleid van de context van de zaak en de getuigen kunnen hier een tweetal verklaringen voor zijn. Ten eerste is het verschil in het profiel van deze getuigen. Ondanks dat drinken en dobbelen activiteiten waren die afbreuk deden aan de geloofwaardigheid van de getuigen, paste hun profiel wel in het plaatje van ‘de ideale getuige’. Ondanks dat de weduwe Dona Maka christen was en een respectabele leeftijd had, was zij een vrouw. Zoals eerder beschreven werden vrouwen gezien als minder geloofwaardig. Wanneer het profiel van de weduwe Dona Maka en de drinkende en dobbelende getuigen naast het eerder gecreëerde profiel van ‘de ideale getuige’ wordt gelegd is te zien dat de weduwe een vinkje minder had, omdat zij

---

¹⁰¹ SLNA 1/6443, fol. 301.

¹⁰² SLNA 1/6433, fol. 118.

¹⁰³ SLNA 1/6433, fol. 118.

vrouw was. Het onderstaand schema illustreert de verschillen tussen de profielen van de getuigen.

Figuur 8: Schematische weergave profielen weduwe Dona Maka en drinkende en dobbelende getuigen

Ideale getuige	Weduwe Dona Maka	Drinkende en dobbelende getuigen
<ul style="list-style-type: none"> • Man • Functie • Respectabele leeftijd • Christen 	<ul style="list-style-type: none"> • Nee • Nee • Ja • Ja 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee • Ja • Ja

Bron: SLNA 1/6443

Een andere verklaring is dat de rol die de getuigen hadden in de zaak van belang was in de ondervraging. Niet alle vragen worden gesteld aan alle opgeroepen getuigen. Sommige getuigen hoefden maar een paar vragen te beantwoorden terwijl anderen vrijwel alle vooraf opgestelde vragen gesteld werden. Mogelijk had dit te maken met de hoe belangrijk de getuige was voor de zaak. De weduwe Dona Maka is hier een voorbeeld van. Zij speelde een grotere rol in de zaak Warnekoele Tantrige Phillipoe dan de drinkende en dobbelende getuigen. Die laatste hadden als rol de het verhaal van de rechtzoekende te bekrachtigen of ontkrachten maar de weduwe was onderdeel van het verhaal vanwege het al dan niet uitlenen van geld aan de familie Hopman. Wanneer zij het geld niet had uitgeleend of kon uitlenen vanwege haar armoede, had Warnekoele Tantrige Phillipoe hierover gelogen en was zijn verhaal minder geloofwaardig. Haar verklaring had dus grote invloed op de zaak. Hierdoor was het voor Warnekoele Tantrige Phillipoe belangrijk vragen op stellen die haar geloofwaardigheid zouden beïnvloeden.

Het eindspel

De vragen beantwoorden was niet het enige waardoor een getuige wel of niet geloofwaardig was. De Raad van Justitie maakte gebruik van twee manieren om een ondervraging of de verklaring te bekrachtigen. De getuigen moesten het document ondertekenen om te bevestigen dat zij het eens waren met wat er was opgeschreven en daarnaast werd er gebruik gemaakt van de eed. Het opvallende aan deze eed is dat pas na het verhoor werd gevraagd deze te zweren. De reden hiervoor was dat de eed als het ware diende als bewijs of ondersteuning van de verklaring van de getuige. De eiser maakte er gebruik van om het bewijs te ondersteunen als dit onvolledig was en door de verdachte om zijn of haar zaak kracht bij te zetten wanneer er onvoldoende bewijs was. Ook op het gebied van getuigen waren er twee manieren om de eed in te zetten. De eerste was een bevel vanuit de raadsleden en de tweede vanuit de rechtzoekende om de zaak te versterken. De tegenpartij kon vervolgens bezwaar maken als zij vonden dat de verklaringen in de contra-interrogatorie vals waren.¹⁰⁴ Uit de onderzochte ondervragingen kan niet opgemaakt worden of het verzoek de eed te zweren vanuit de Raad van Justitie of de procederende partijen kwam.

Het tweede opvallende aan de eed is dat er niet werd gespecificeerd wat de inhoud van de eed was. Er werd slechts gevraagd of de getuigen bereid waren de eed te zweren.¹⁰⁵ Omdat de Raad van Justitie in de basis gebruik maakte van het Rooms-Hollands recht, is het aannemelijk dat met de eed de christelijke eed wordt bedoeld. Dit zou betekenen dat de eed draaide om het niveau van waarheidsgetrouwheid van de getuigen en kan een verklaring zijn waarom zoveel van de inlandse getuigen aangaven het christelijke geloof te belijden. Echter, zeiden sommige getuigen slechts christen te zijn zoals in het eerdere voorbeeld van Oessen

---

¹⁰⁴ Rupesinghe, 'Negotiating Custom: A History of the Galle Landraad (1740-96)', 101, 102.

¹⁰⁵ SLNA 1/6443, fol. 305, 1/6443, fol. 349, 1/6443, fol. 41, 1/6443, fol.76, 1/6441, fol. 304, 1/6440, fol. 166, 1/6433, fol. 96, 1/6433, fol. 121.

Mira. Voor de procederende partijen was het daarom belangrijk de onchristelijkheid van de getuigen te bewijzen zodat zij de eed niet konden zweren. Ook de Raad van Justitie twijfelde aan de oprechtheid van de inlandse bevolking wanneer zij de eed aflegden. Om deze reden besloot de Compagnie in 1744 dat de eed op meerdere manieren gezworen kon worden.¹⁰⁶ Dit verklaart waarom de moslim Oessen Mira en boeddhist Akmiemene Wedditantriege Siemam alsnog de eed konden zweren.¹⁰⁷

In zowel de lokale als Nederlandse gebruiken was de eed namelijk een rituele handeling en werd deze als bewijs gebruikt dat de waarheid werd gesproken. In de Nederlandse praktijk maakte zweren bij God het allemaal waar, in de lokale praktijk was de passieve of actieve bezoeking van het kwaad een bepalende factor in het spreken van de waarheid. In dat opzicht is er sprake van een bepaalde gelijkenis maar toch is er ook sprake van een groot verschil. Bij het traditionele rechtssysteem was de eed onderdeel van het proces terwijl het voor de Nederlanders slechts een bevestiging van het spreken van de waarheid was.¹⁰⁸ Wat hieruit opgemaakt kan worden is dat er op twee verschillende manieren met de eed werd omgegaan: de manier van de inlandse getuigen en die van de Nederlanders. De eed was hierdoor een van de manieren waarop de procederende partijen konden inzetten; het zweren van de eed kon afschrikkend werken. Het afleggen van de eed was daar een voorbeeld van en liet de subtiele dynamiek van de relatie tussen kolonisator en gekoloniseerd in het achttiende-eeuwse Sri Lanka zien.¹⁰⁹

Voor beide procederende partijen was het belangrijk de getuigen van de andere partij in diskrediet te brengen zodat zij als ongeloofwaardig werden beschouwd. Dit gebeurde op verschillende manieren. Voorbeelden hiervan waren het vragen naar persoonsgegevens, tijden en plaatsen waarop gebeurtenissen hadden plaatsgevonden en aspecten van het leven

---

¹⁰⁶ Rupesinghe, 'Negotiating Custom: A History of the Galle Landraad (1740-96)', 106, 107.

¹⁰⁷ SLNA 1/6443, fol. 76, 1/6433, fol. 121.

¹⁰⁸ Rupesinghe, 'Negotiating Custom: A History of the Galle Landraad (1740-96)', 105, 106.

¹⁰⁹ Rupesinghe, 'Do You Know the Ninth Commandment?', 38.

waar een getuige misschien niet over wilde uitweiden zoals drinken of dobbelen. Ook werd er ingegaan op het geloof van getuigen. Een deel gaf namelijk aan christen te zijn terwijl zij dat eigenlijk niet waren. Door hiernaar te vragen konden getuigen door de mand vallen waardoor zij de eed niet zouden kunnen afleggen. De eed was daardoor opnieuw een voorbeeld van hoe het lokale rechtssysteem en het Rooms-Hollands recht naast elkaar konden bestaan en elkaar beïnvloedden. Nog belangrijker is dat de eed een van de vele manieren was waarop de procederende partijen het rechtssysteem in hun voordeel wisten te gebruiken.

Conclusie: Geloof en ongelof in de Raad van Justitie in Galle

Dadallege Pasquella zette het christelijke geloof in zodat zij en haar kinderen een dak boven het hoofd hielden. Zij deed dit door een beroep te doen op de christelijkheid van de leden van de Raad van Justitie alsmede de getuigen van de tegenpartij. Of zij echt in deze God geloofde, dat wist zij enkel zelf. Ze was in ieder geval niet de enige die in het achttiende-eeuwse Galle strategisch gebruik maakte van de manier waarop religie was verweven in het rechtssysteem.

Sri Lanka kende namelijk een breed scala aan verschillende culturen en geloven, waardoor het een bijzondere plek was. Op een relatief kleine oppervlakte leefden al eeuwen boeddhisten, hindoes en moslims naast elkaar. Tijdens de bezetting door de Portugezen maakte de bevolking kennis met het katholicisme en vervolgens met het protestantisme door de komst van de VOC. De Nederlanders zette het geloof in als machtsmiddel om de controle op de inlandse bevolking te krijgen en te behouden. De scheiding tussen kerk en staat was daardoor dun; verzet tegen de kerk werd opgevat als verzet tegen het bewind van de Compagnie. Niet alleen de scheiding tussen kerk en staat was onoverzichtelijk. Er was veel overlap tussen verschillende machtsgebieden en daarnaast werd de lokale bestuurscultuur deels in stand gehouden. Doordat de Compagnie het eiland met een betrekkelijk kleine groep bestuurde, werd het lokale kastesysteem in stand gehouden en ingezet door de Compagnie.

Op het gebied van het rechtssysteem was deze overlap duidelijk zichtbaar. Ten eerste was de Raad van Justitie de hoogste rechtbank in Galle en werd deze voorgezeten door de commandant van de stad. De overige leden van de Raad waren allen van Europese afkomst en gecommitteerde leden van de VOC. Hierdoor was er geen onderscheid tussen de uitvoerende, wetgevende en rechtsprekende macht. Ten tweede op het gebied van de rechtspraak. Enerzijds werd er gebruik gemaakt van door de VOC opgestelde wetten die voor

iedereen golden, anderzijds werden deze weten aan de hand van de traditionele rechtspraak uit het gebied aangepast aan de omgeving. Het rechtssysteem van de VOC op Nederlands Sri Lanka is daardoor een voorbeeld van het gebruik van rechtspluralisme. Door de traditionele rechtsspraak te integreren in het koloniale rechtssysteem, werd conflictoplossing tussen burgers opgenomen in de juridische hiërarchie. De VOC diende hierbij als onpartijdige scheidsrechter maar het zal wel hebben bijgedragen aan het Nederlands gezag. De inlandse bevolking kon op haar beurt de koloniale rechtbank gebruiken als alternatief voor conflictoplossing.

Zij kwamen met allerlei zaken naar de Raad van Justitie. Het gros van de zaken waren beroepszaken vanuit de lagere Landraad of zaken over schuldenlast. Door middel van interrogatorieën en contra-interrogatorieën werden de procederende partijen ondervraagd. Hiervoor was het belangrijk dat de partijen getuigen vonden die in de ogen van de leden van de Raad als geloofwaardig werden beschouwd. Wanneer een getuige een man met een inlandse functie van ongeveer vijftig jaar en christen was, dan was deze het meest geschikt. Voornamelijk leeftijd en religie waren belangrijk voor de geloofwaardigheid van de getuige. Het christendom kende namelijk een bepaalde angst voor de straf van God die de getuige boven het hoofd hing als deze loog.

Voor de procederende partijen was het daardoor zaak de onchristelijkheid van de getuigen te bewijzen zodat zij als ongeloofwaardig werden beschouwd. Dit deden zij door vragen aan te dragen voor de ondervraging waaruit zou blijken dat een getuige de waarheid niet sprak. Dit kon zijn op het gebied van persoonsgegevens, het vragen naar details of gebeurtenissen op bepaalde momenten over de zaak, of het geloof van de getuige. De partijen probeerden de getuigen van de andere partij op allerlei manieren is diskrediet te brengen zodat zij ongeschikt waren om de eed te zweren die hun verklaring zou bekrachtigen. Met de

eed werd in eerste instantie de christelijke eed bedoeld. Wanneer een getuige ongelooftwaardig was, kon deze de eed niet zweren en was de verklaring niets waard.

Religie is als een rode draad verweven in deze scriptie en blijkt op verschillende manieren invloed uit te oefenen op het rechtssysteem. Rechtzoekenden gebruikten het geloof om de leden van de Raad van Justitie in Galle aan hun kant te krijgen en het vonnis in hun voordeel te laten uitvallen. Dit deden zij enerzijds door in te zetten op het geloof om hun eigen zaak kracht bij te zetten en anderzijds door de getuigen van de tegenpartij ongelooftwaardig te doen lijken. Religie is daardoor een doorslaggevende eigenschap om geloofwaardig over te komen. Het is tevens een manier waar de lokale bevolking strategisch mee omging om het recht naar haar eigen hand te zetten.

Hiermee is nog lang niet alles gezegd. Het profiel van de ideale getuige bestond namelijk uit meerdere kenmerken. Verder onderzoek kan daarom gedaan worden naar een van de andere kenmerken zoals het geslacht van de getuigen. Wat was de positie van vrouwen op Nederlands Sri Lanka waardoor zij minder geschikt werden bevonden om te getuigen? Een ander mogelijkheid voor verder onderzoek gaat om het soort zaak. In deze scriptie zijn civiele zaken onderzocht, maar de Raad van Justitie behandelde naast civiele zaken ook strafzaken. Welke rol speelde religie in deze zaken? Of was religie net zo belangrijk in de rechtszaal onder het bewind van de Engelsen die het eiland na de Nederlanders bezetten? Of speelde religie net zo een grote rol in de rechtszaal van de Republiek, die toleranter was tegenover andere geloven, als in de rechtszaal van de Raad van Justitie in Galle op Nederlands Sri Lanka?

Kortom was religie voor de procederende partijen een pion in het schaakspel van de rechtszaal. Een rechtszaal waar het christendom door de leden van de Raad werd gezien als belangrijk en een voorwaarde voor het spreken van de waarheid. De rechtzoekenden daarentegen waren meer dan eens christen op papier, maar wisten haarfijn hoe zij het geloof

moesten inzetten om de leden van de Raad te overtuigen. Vaak met succes, want de Raad van Justitie gaf Dadallege gelijk en zij mocht in het huis blijven wonen.¹¹⁰

---

¹¹⁰ SLNA 1/6441, fol. 309.

Bibliografie

Primaire bronnen

Sri Lanka National Archives, Colombo [afgekort als: SLNA]

Partij 1. Nederlandse archivalia

Inventaris: S.A.W. Mottau, *Inventory of the Archives of the Dutch Government in the Divisions of Galle (Matara) and Jaffnapatnam 1640-1796* (Den Haag 1975).

I.D.1.g. Civiele procesboeken van de Raad van Justitie, Galle (1700-1792)

Inv.nr 6430 (1729)

Inv.nr 6431 (1734)

Inv.nr 6432 (1747)

Inv.nr 6433 (1751)

Inv.nr 6440 (1773)

Inv.nr 6441 (1773)

Inv.nr 6443 (1781-1783)

Secundaire Literatuur

Balachandran, Aparna, Rashmi Pant, en Bhavani Raman, red. *Iterations of Law*. Vol. 1. Oxford University Press, 2018.

Benton, Lauren. 'Colonial Law and Cultural Difference: Jurisdictional Politics and the Formation of the Colonial State'. *Comparative Studies in Society and History* 41, nr. 03 (juli 1999).

- Benton, Lauren. *Law and colonial cultures: legal regimes in world history, 1400-1900*. Studies in comparative world history. Cambridge, UK; New York, NY: Cambridge University Press, 2002.
- Drixler, Fabian F., en Jan Kok. 'A lost family-planning regime in eighteenth-century Ceylon'. *Population Studies* 70, nr. 1 (2016): 93–114.
- Hofman, Elwin. 'Illusory Equality: Social Status in French Criminal Interrogations, 1750-1850'. Onder redactie van Hofman en Verhoeven. *Crime, History & Society*, nr. Cultures of Interrogation in the Long Eighteenth Century (z.d.).
- Holt, John Clifford, Robin Kirk, Orin Starn, en Duke University Press. *The Sri Lanka Reader: History, Culture, Politics*, 2011.
- Huygens Instituut. 'VOC-Glossarium. Verklaringen van termen, verzameld uit de Rijks Geschiedkundige Publicatiën, die betrekking hebben op de Verenigde Oost-Indische Compagnie'. ING Project. Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, 5 juni 2014. <http://resources.huygens.knaw.nl/vocglossarium>.
- Jindo, Job Y. 'On the Biblical Notion of the Fear of God; as a Condition for Human Existence'. *Biblical Interpretation* 19, nr. 4–5 (2011): 433–53.
- Jones, Eric. *Wives, slaves, and concubines: a history of the female underclass in Dutch Asia*. DeKalb: Northern Illinois University Press, 2010.
- Leede, Bente, de. 'Children Between Company and Church: Subject-Making in Dutch Colonial Sri Lanka, c. 1650-1790'. *BMGN: Low Countries Historical Review* 135, nr. 3–4 (12 november 2020): 106–32.
- Lyna, Dries. 'Customs from the other Shore. Dutch civil courts and Cross (cultural) Examinations in 18th-century Sri Lanka'. *Crime, History & Society*, nr. Cultures of Interrogation in the Long Eighteenth Century (z.d.).

- Lyna, Dries, en Luc Bulten. 'Material pluralism and colonial bureaucracies. Palm leaf deeds and land grants in colonial Sri Lanka, 1680-1795'. *Law and History Review*, 2022.
- Lyna, Dries, en Alicia Schrikker. 'Threads of the legal web'. In *The uses of justice in global perspective, 1600-1900*. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge, 2019.
- Raaijmakers, Wouter. 'Recht voor de Raad'. Radboud Universiteit, 2020.
- Rupesinghe, Nadeera. 'Do You Know the Ninth Commandment? Tensions of the Oath in Dutch Colonial Sri Lanka'. *Comparative Legal History* 7, nr. 1 (2 januari 2019): 37–66.
- Rupesinghe, Nadeera. 'Facing the law in eighteenth-century Galle'. In *The Uses of Justice in Global Perspective, 1600–1900*. Routledge, 2019.
- Rupesinghe, Nadeera. 'Negotiating Custom: A History of the Galle Landraad (1740-96)'. Universiteit Leiden, 2016.
- Schrikker, Alicia. 'Conflict Resolution, Social Control and Law-Making in Eighteenth-Century Dutch Sri Lanka'. In *Exploring the Dutch Empire: agents, networks and institutions, 1600-2000*, 227–43. London: Bloomsbury, 2015.
- Schrikker, Alicia. *Dutch and British colonial intervention in Sri Lanka, 1780-1815: expansion and reform*. TANAP monographs on the history of Asian-European interaction, v. 7. Leiden; Boston: Brill, 2007.
- Schrikker, Alicia, en Kate J. Ekama. 'Through the lens of slavery: Dutch Sri Lanka in the eighteenth century'. In *Sri Lanka at the Crossroads of History*, onder redactie van Zoltán Biedermann en Alan Strathern, 178–93. UCL Press, 2017.
- Silva, R. Rajpal Kumar De. *Illustrations and Views of Dutch Ceylon 1602-1796: A Comprehensive Work of Pictorial Reference With Selected Eye-Witness Accounts*. Brill Archive, 1988

Vermeesch, Griet, en Manon van der Heijden. 'The Uses of Justice in Global Perspective, 1600–1900'. In *The Uses of Justice in Global Perspective, 1600–1900*, 1–22.

Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge, z.d.

Wagenaar, Lodewijk. *Galle, VOC-vestiging in Ceylon: beschrijving van een koloniale samenleving aan de vooravond van de Singalese opstand tegen het Nederlandse gezag, 1760*. Amsterdam: Bataafsche Leeuw, 1994.